O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • uzasziyoli@list.ru • 2007-yil, 4-may • № 18 (3898)

ИЖРО ИНТИЗОМИ

Мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб мамлакатимизда ҳаётимизнинг барча соҳаларида бўлгани каби маданият, аҳоли саломатлигини яхшилаш, оммавий спорт турларини янада ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор берилди. Президент Ислом Каримов раҳбарлигида ишлаб чиқилган миллий истиқлол ғояси ва унинг асосий тамойилларидан, халқимизнинг асрлар давомида шаклланган анъаналаридан келиб чиққан ҳолда одамларнинг маданий ва эстетик эҳтиёжларини тўла қондириш, театр, мусиқа, хореография, тасвирий ва халқ амалий санъати, цирк, халқ ижодиёти ва бадиий ҳаваскорлик санъатини ривожлантириш, халқимиз тарихининг энг ёрқин саҳифаларини, ҳозирги ҳаётини, мамлакатнинг эркин демократик тараққиётини, эртанги истиқбол кунларини юксак бадиий маҳорат билан тасвирлаб берадиган асарлар яратишда, бу асарларнинг ғоявий савиясини, тарбиявий аҳамиятини оширишда ижодий жамоаларга ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш маданият соҳаси мутасаддиларининг асосий вазифаси деб белгиланди.

Маданият ва спорт ишлари вазирлигида

Мамлакатимизда ўтказилаётган оммавий байрам тадбирларининг, жумладан спорт ва соғломлаштириш мусобақаларининг чуқур ғоявий ҳамда тарбиявий мазмун билан бойитилишига эришиш, республика ижодий уюшмалари ва жамоат ташкилотлари билан самарали ҳамкорликни йўлга қўйиш, ёш ижодкорларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларга ўз истеъдодларини тўла намоён этишлари учун зарур шарт-шароитларни яратиш, жисмоний тарбия ва оммавий спортни ривожлантириш, аҳолини, биринчи навбатда ёшлар ва болаларни спортга фаол жалб этиш, ўсиб келаётган ёш авлодни меҳнатга ва Ватан ҳимоясига тайёрлаш зарурлиги Маданият ва спорт ишлари вазирлиги фаолиятининг устувор йўналиши деб белгиланди.

Юртбошимизнинг нутқ ва маърузаларида алоҳида таъкидланганидек, аҳоли ўртасида маданий-маърифий тадбирлар ўтказишдан кўзланган асосий мақсад — маданий тадбирлар воситасида одамлар қалбига таъсир ўтказиш, ёшлар онг-шуурига ватанварварлик, меҳнатсеварлик, ҳалоллик, истиқлол ғояларига садоқат, миллий ғурур ва ифтихор туйғуларини сингдиришдан иборат бўлмоғи керак.

Бу масъулиятли вазифаларни амалга оширишда Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, вазирлик тасарруфидаги ташкилот ва муассасалар муайян ишларни амалга оширмоқдалар. Ҳаётимизнинг бошқа бир қатор соҳаларида бўлганидек, маданият, санъат, спорт соҳаларида ҳам эътиборга молик ютуқлар қўлга киритилмоқда. Жаҳоннинг нуфузли санъат кошоналарида ўзбекистонлик санъаткорлар ўз маҳоратларини намойиш этаётган бўлсалар, спортчиларимизнинг маҳоратлари туфайли жаҳон биринчилиги, Олимпиада мусобақаларида улар эришган ғалабалар шаънига Ўзбекистон байроғи кўтарилмоқда. Маданият, санъат ва спорт ташкилотларининг халқаро алоқалари ҳам тобора кенгайиб бораётир. Бу борада "Ўзбекистон маданияти ва санъати" форуми жамғармаси томонидан амалга оширилаётган лойиҳалар ҳам диққатга сазовор.

Давоми иккинчи бетда.

9 май — Хотира ва қадрлаш куни

Ашурали БОЙМУРОД

Шеърий лаҳза

МАНГУ ЮЛДУЗ

Ёдга олсанг ўтган кунларни,
Келажакнинг қадрин билгайсан.
Тонгга улаб узун тунларни,
Янги кунга таъзим қилгайсан.

Инсон учун хотира азиз,
Одамзотга ибрат — хотира.
Авлодларга бақувват илдиз,
Аждодлардан мерос шажара.

Юрагимдан уздим гулдаста,
Ёдга олиб мангулик номин.
Қўл очайлик дуога аста:
Аждодларим ҳаққига омин.

Қадринг аён ёруғ кундуздай,
Хаёлимдан ўчмассан сира.
Дил кўкида олис юлдуздай
Мангу ёниб тургай хотира!

МАТБУОТ ДЎКОНИ МУАММОЛАРИ

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетаси таҳририятига

Газетанинг 2007 йил 13 апрел сонида эълон қилинган "Матбуот дўкони — унда нималар сотилмоқда?" сарлавҳали мақолада матбуот тарқатиш ишининг бугунги аҳволи имкон қадар ёритиб берилган. "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик компанияси матбуот тарқатиш ишига билдирилган эътибор учун таҳририятга ўз миннатдорчилигини билдиради.

Ижтимоий-сиёсий ҳамда маданий-маърифий даврий нашрлар сотилишига эътиборни кучайтириш компаниянинг доимий иши бўлиб келмоқда. Шунингдек, "Матбуот" киоскаларида фақат тегишли тартибда давлат рўйхатидан ўтган матбуот нашрларини сотишга ҳам алоҳида эътибор қаратилган.

Бироқ, бозор иқтисодиёти тамойилини рўкач қилиб, бозорга чиққан таҳририятларнинг (газеталарнинг дейилмоқчи — ред.) улгуржи бозори (Тошкент шаҳри, А.Темур хиёбони яқинида) мавжудлиги ва **газеталар ҳамон кўтара савдода сотилаётганлиги компания ишига жуда катта зарба бўлмоқда.** Сабаби, бозорлар, вокзаллар, бекатлар ва бошқа шунга ўхшаш аҳоли гавжум жойларда стол устига ёйиб ёки қўлида кўтариб юриб газета сотаётганлар сони кундан кунга ортиб бормоқда. Улар учун ижтимоий-сиёсий нашрларни сотиш даромадсиз ва мутлоқ бегона соҳа саналади. Вилоятлар марказларида ва республиканинг деярли барча йирик шаҳарларида ёмғирдан кейинги қўзиқориндек кўпайиб кетган газеталар улгуржи бозорлари, минг афсуски, "Матбуот тарқатувчи" акциядорлик компаниясига ёки унинг ҳеч бир филиалига алоқадор эмас, улар, таъбир жоиз бўлса, "хусусий" тадбиркорлардан ташкил топган. Масаланинг ачинарли томони шундаки, **бундай тадбиркорлар нақд пулни банкдан ташқари айлантириш, чакана савдо фаолиятини амалга ошириш гувоҳномаси орқали (агар ҳужжатлари бор бўлса) улгуржи савдони юритиш эвазига ҳафтасига мўмайгина даромад кўрадилар. Бундан республика ва маҳаллий бюджетлар ойига миллионлаб зарар кўрмоқда.**

Танқиддан сўнг

Матбуот эркинлиги зарур ва табиий жараёндир. Лекин бу дегани матбуот нашрларини эркин, хоҳлаган жойда келишилган нархда кўтара савдо қилиш мумкин дегани эмас, албатта. Таҳририятларнинг матбуот эркинлигини шу тариқа тушунганликлари туфайли газета ва журналлар улгуржи бозори тўла маромда ишлаб турибди. Ваҳоланки, "Матбуот тарқатувчи" компаниясининг бундай бозорларга ҳеч қандай алоқаси ёки боғлиқлик жойи йўқ.

Ушбу муаммоларга компаниямиз, ўз навбатида, жимгина қараб тургани йўқ. Жумладан; Фарғона ва Сурхондарё вилоятлари ҳокимликлари ва солиқ бошқармаларига ёзма мурожаат билан чиқилди. Лекин натижаси биз кутганча самарали бўлмади.

Ушбу масалалар юзасидан компания газета таҳририяти билан ҳамкорлик қилишга ҳамиша тайёр.

Бош директор Б.С.КУБЕЕВ

Ушбу жавоб хатига бош директор номидан компания тизимидаги барча шўъба корхоналар ва масъулияти чекланган жамиятлар раҳбарларига йўлланган ушбу мактуб матни илова қилинади:

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг 2007 йил 13 апрел сонида "Муҳаррир минбари" рукни остида "Матбуот дўкони — унда нималар сотилмоқда?" сарлавҳали мақола берилган.

Ушбу мақолада куннинг долзарб мавзуларидан бири — матбуот тарқатиш ишидаги умумий аҳволини яхшилаш, маданий-маърифий, ижтимоий-сиёсий матбуот нашрлари сотилишига имкон қадар эътиборни қаратиш каби муаммолар кўтарилган.

Ушбу мақола Сиз раҳбарлик қилаётган меҳнат жамоаси ўртасида кенгайтирилган йиғилишда тўлиқ ўрганиб чиқилиши, унда келтирилган салбий ҳолатлар бартараф этилиб, келажакда бундай кўнгилсиз ҳолатлар келиб чиқишига йўл қўймаслик чора-тадбирлари белгиланиши ва натижаси бўйича компанияга ёзма маълумот тақдим этилиши лозим".

ТАҲРИРИЯТДАН: *Жавоб хатида газетада кўтарилган муаммонинг нечоғли долзарб эканлиги эътироф этилади. Шуning билан бирга, матбуот тарқатиш, яъни миллий истиқлол манфаатларига мос ижтимоий-сиёсий, маданий-маърифий нашрларни аҳолига етказиб бериш борасидаги камчиликлар ҳам тан олинади. Аммо, мақоламизга қайтадиган бўлсак, гап ярим хуфя, ярим ошкора газета бозорларининг кимга қарашли эканлигини аниқлаш тўғрисида эмас, миллий-маънавий тараққиётимизга бевосита боғлиқ нашрларни тарқатиш, бу борада фаоллик кўрсатиш устида бормоқда. Хўш бу иш билан ким шуғулланиши керак — номи "Матбуот тарқатувчи" бўлган, зиммаоига айни шу иш юклатилган компания эмасми?! Биз муаммога шу жиҳатдан қараб, матбуот дўконларида кимлар ишлаётгани, улар зарур нашрларни нозарурларидан, маънавий тарбия ишига дахлдорларини бу ишга мутлақо дахли йўқ, ёшлар онгини чалғитадиган, фикрини бўладиган босма маҳсулотлардан фарқлай оладиларми-йўқми, деган саволни ўртага ташлаган эдик. Афсуски, жавоб хатида масаланинг бу томонига деярли муносабат билдирилмаган. Эндиги умид компания бош директорининг тизимдаги корхоналар, масъулияти чекланган жамиятлар раҳбарларига йўллаган мактуби қандай натижа беришида. Биз бу натижани сабрсизлик билан кутамиз.*

ХОТИРА КЕЧАСИ

Агар радиодан "Қўшиғим", "Куйла, даврим ҳур қизи", "Биринчи ваъда", "Келмаса келмасун нетай", "Эй ёр, хуш келибсиз" қўшиқлари таралиб қолса катта авлод вакиллари мириқиб тинглайдилар. Шунингдек, улар "Қалам қошлигим", "Навоий Астрободда" каби мусиқали драмаларга ёзилган куйларни ҳамон орзиқиш билан эслайдилар. Сабаби, бу оҳангларда том маънода миллийлик, ҳақиқий ўзбекона руҳ, бетакрор нола-қочиримлар яққол кўзга ташланади.

Юқорида номлари тилга олинган тароналардан ташқари кўплаб симфоник, мусиқий асарлар, сюиталар, опера ва балетлар муаллифи, атоқли композитор, Ўзбекистон халқ артисти Сайфи Жалил ҳаёт бўлганида 75 ёшга тўларди.

Ўзбекистон давлат консерваториясида бастакорнинг таваллуд кунига бағишланган хотира кечаси бўлиб ўтди. "Миллий тикланиш" демократик партияси, Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Бастакорлар уюшмаси ҳамда консерватория ҳамкорлигида ўтган кечада таниқли адиб Х.Дўстмуҳаммад, Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби Р.Абдуллаев, консерватория ректори Д.Муродова Сайфи Жалилнинг ўзбек мусиқа маданиятига қўшган улкан ҳиссаси ҳақида гапирдилар.

Таниқли санъаткорлар Коммуна Исмоилова, Саодат Қобулова, Муяссар Раззоқова, Клара Жалилова, ака-ука Ваҳобовлар композитор қўшиқларидан куйладилар. Дони Зокиров номидаги халқ чолғу оркестри (дирижёр Ҳикмат Ражабов) созандалари хонандалар ижросига жўр бўлдилар, композитор асарларидан ижро этдилар.

Малоҳат РАҲМАТОВА

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Ўзбекистон давлат консерваториясида болалар мусиқа ва санъат мактаблари академик чолғулар ва эстрада ижрочилари республика танлови ғолибларини тақдирлаш маросими бўлди. Маданият ва спорт ишлари вазири Р.Қурбонов танлов совриндорларини қизғин табриклади.

Ўз йўналишлари бўйича Артём Пак, Вадим Бородин (фортепиано), Нодира Муҳаммедова, Муҳаммадёр Тўлаганов (скрипка), Икромов Абдулазиз (флейта), Салихов Темур (габой), Маяков Данил (кларнет), Ваҳобов Аббос (фагот), Галлаев Руслан (саксафон), Исаев Сирожиддин (труба), Зиёвиддинов Сирожиддин (урма зарбли), Саркесян Сюзана, Зяблов Ян (фортепиано), Гарифулин Рамил (саксафон), Чиревко Станислав (гитара), Игликова Катя (бас гитара), Жумабоева Малика (эстрада хонандалиги) ғолиб деб топилдилар.

Озод ва обод Ватанга тўю тантана, байраму анжуманлар хўб ярашади. Шундай гўзал байрамлардан бири Қашқадарё вилоятида бўлиб ўтди. "Истиқлол. Адабиёт. Кураш" шиори остидаги мазкур адабиёт ва спорт байрами "Ижтимоий ҳимоя йили" ҳамда соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 671 йиллигига бағишланди.

БАҲОДИРЛАР БЕЛЛАШУВИ

Муллатўйчи Тошмуҳамедов номидаги вилоят театрида бошланган "Темурий баҳодирлар" беллашуви байрамга тантанавор руҳ бағишлаб кўнгилларга ёруғлик сочди. Бу беллашувнинг мақсад-моҳияти улуғ аждодлар руҳига садоқат билан яшаётган ўғлонларимизни соҳибқирон Амир Темур бобомиздек мард ва ёвқур Ватан ҳимоячиси этиб тарбиялашни кўзда тутади.

Барча туманлар ва маърифат масканларида бир неча босқичда ўтказилган ушбу беллашувга Қарши педагогика коллежи жамоаси ҳам катта тайёргарлик кўрди. Мусобақанинг чавандозлик, кураш, найза отиш, тош кўтариш ва жисмоний баркамолликка доир турли беллашувлари бир неча кун аввал кўклам сеп ёйган Қўнғиртов этакларида бўлиб ўтган, унда беш баҳодир ғолиб бўлиб, анжуманнинг сўнгги босқичида иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритган эди.

Давоми иккинчи бетда.

ЁШЛАР БИЛАН СУҲБАТ

Улар ўттиз ёш бўсағасида турганлар. Ҳали мактаб партасидан ўзларича шеър ёзиб, шеър ўқиб устозлар назарига тушган, бугун олий ўқув юртларида, Олий адабиёт курсида, магистратурада маҳорат сирларини ўрганаётган, бирлари эса нафис санъатдан мактаб ва институтларда дарс бера бошлаган ижодкорлар, навқирон қалам соҳибларидир.

Ёзувчилар уюшмасида

Уларнинг орасида энди биринчи китоблари чоп этилган, илк саҳна асарлари томошабинлар назарига тушган истеъдод эгалари ҳам, шеър ва ҳикоялари газета-журналларда босила бошлаган йигит-қизлар ҳам бор. Бири Сурхон водийсидан бўлса, яна бири Қорақалпоғистондан, бирлари Фарғона томонлардан бўлса, бошқалари Самарқанд, Бухоро, Хоразм ва Жиззахдан — мамлакатимизнинг узоқ-яқин гўшаларидан ижод ишқида йўлга чиққан, илк девонларни оша бошлаган жўшқин ва беором юраклар, адабиётимизнинг энг кенжа бўғинидир.

Куни кеча улар Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида жам бўлиб, Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов суҳбатига қулоқ тутдилар.

— Бугуннинг нафасини ҳис этмоқ учун ўтмишнинг, узоқ-яқин йилларнинг сир-синоатларини, сизлар бугун қадам қўйган табаррук майдонда не-не оғир сўқмоқлардан, не-не тўсиқлардан ўтилганини яхши билиб ва тушуниб олмоғингиз керак, — деди уюшма раиси суҳбат бошида. — Биз айни сизларнинг ёшингизда, адабиётга кириб келганимизда аҳвол мутлақо бошқача эди.

Кўнгилдаги гапни эмас, балки шўро сиёсатига мос тушадиган сўзни айтиш, маълум қолип ва андозаларда асар ёзиш одат эди. Масалан, улуғ шоир Ғафур Ғулом замон руҳига мос асарлар қаторида ўз юрагида пайдо бўлган дардларни ифода этгувчи шеърлар ҳам ёзганини биламиз. Лекин шўро сиёсатчилари уларни блокнот шеърлари деб қараганлари, шу тариқа кўнгил шеърияти устига қора пардалар ёпилгани ҳам сир эмас.

Халқимизнинг асл фарзандларидан бири Усмон Носир: "Шеърим, яна ўзинг яхшисан, Боққа кирсанг, гуллар шарманда" каби мисралари учун тергов қилингани, сара асарларига миллатчилик тамғаси босилиб, ёш умри хазон этилгани ҳали-ҳануз дилимизга оғриқ беради. Не-не истеъдод эгалари ноҳақ ҳибсга олингани, ваҳшийларча отиб ташлангани — миллатнинг бошига тушган бу оғир мусибатни унутиб бўларканми?!

Ўша заҳарли муҳит ҳадик деган офатни болалатиб юборгани боис Чин Сўз ўрнини маддоҳлик эгаллагани бугун энди босиринқи тушдай этни жимирлатади ва Истиқлол берган шарофатларнинг қадрига чуқурроқ етабошлайсан киши.

— Буларни сизларга айтишдан мақсад, азиз ёшлар, — деди Абдулла Орипов, — бугунги куннинг ҳаётбахш нафасини теран ҳис эта олишингиз истагидан туғилгандир. Ҳаётга эндигина қадам қўйган баъзи ёшлар ўлдим-куйдим қабилида шеър эълон қилиши таажжуб уйғотади.

Суҳбатда ёшлар ижодининг бугунги аҳволига назар ташланди, уларнинг қандай асарлар устида ишлаётганликлари, ўз олдларига қўйган мақсад-муаммолари эшитилди.

Ёшларнинг барча жанрда ижод қилаётганликлари қувонарли ҳолдир. Наргиза Асадбек қизининг "Ишқ остонаси" достони, Гулчеҳра Муфтизоданинг ҳикоялари ва фермерлар ҳаётидан олиб ёзилган драмаси, Жаҳонгир Маматқосимовнинг Абдулла Қаҳҳор ҳикоялари асосида яратган трагикомедияси, Тозагул Мардиеванинг "Соҳибқирон келини" тарихий драмаси, Зуҳра Собированинг "Жайҳун қизи" шеърий драмаси, Аҳтамқул Карим, Зулфия мукофоти совриндори Дилбар Сиддиқова, Зуҳра Мамадалиева, Ойгул Асилбек қизи, Ўлмасой Нишонова, Ривож Ўтарнинг шеърий туркумлари диққатга сазовордир.

Суҳбатда кенг фикр олишув бўлди, саволларга жавоб берилди.

— Мен Қамаши туманиданман, Олий адабиёт курсида таҳсил олаяпман, — деди Эътибор Норбўтаева. — Аввало, бундай курснинг Тошкентда очилгани биз, ёшларга кўрсатилган ғамхўрлик ифодаси дейишни истардим. Биз том маънода адабиёт илмидан сабоқ олаяпмиз, маҳорат сирларини ўрганаяпмиз. Бугунги очиқ-ошкора суҳбат ҳам ана шу ғамхўрликнинг бир кўринишидир.

— Адабиётимизда, хусусан ёшлар ижодида рўй бераётган сезиларли ўзгаришлар Мустақиллик туфайли вужудга келган ижодий муҳитнинг самараларидир, — деб суҳбатга якун ясади А.Орипов, — Муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов адабиёт, маънавият масалалари, жумладан ёшлар ижодига бераётган эътибор ҳар жабҳада яққол кўриниб турибди. Гап ижод қилишда, давримизга мос асарлар ярата олишдадир.

Суҳбатда Ёзувчилар уюшмаси қошидаги ёш ижодкорларнинг "Умид" тўгараги раҳбари, ёзувчи Эркин Самандар, таниқли шоир ва адиблар Салим Ашур, Турсун Али, Луқмон Бўрихон иштирок этди.

Ўз мухбиримиз

"АБАДИЙ СОҒИНЧЛАР" — ИНГЛИЗ ТИЛИДА

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Алининг номи ўқувчиларимизга яхши таниш. Адибнинг тарихий мавзуда ёзилган "Абадий соғинчлар" роман-хроникаси хорижга илм излаб кетиб, қайтиб келиш насиб этмаган ватандошларимиз қисматидан ҳикоя қилади.

Хорижга отланган чустлик ватандошимиз Саид Маҳмудхон Тўра ҳаёти саҳифалари баробарида ёзувчи Муҳаммад ал-Хоразмий, Аҳмад ал-Фарғоний, Абу Наср Фаробий, Имом ал-Бухорий, Маҳмуд аз-Замахшарий каби улуғ алломалар тақдирлари қиссаларини асарга моҳирлик билан сингдириб юборади. Асар "Жаҳон адабиёти" журналида, айрим боблари эса газетамизда ва "Тошкент оқшоми"да эълон қилиниб, 2005 йилда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси "Адабиёт жамғармаси" нашриёти томонидан алоҳида китоб ҳолида чоп этилган эди. Она-Ватанни севиш, киндик қони тўкилган тупроққа меҳр қўйиш, юртнинг қадрига етиш, ардоқлаш, фарзандлик ва фуқаролик бурчи ҳисси асарни нурлантириб турган жиҳатлардандир.

Энди "Абадий соғинчлар"нинг мутолаа доираси яна ҳам кенгайди. Яқинда ушбу асар инглиз тилига таржима қилиниб, нашр этилди. (Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси "Адабиёт жамғармаси" нашриёти, адади — 1000 нусха). Роман-хроникани адибнинг қизи — ёш таржимон Дилбархон Муҳаммад Али қизи ўзбек тилидан инглиз тилига ўгирди. Китобга 165 та изоҳ, саккиз саҳифадан иборат кўрсаткичлар илова қилинган, улар асарни тушунишда инглиз ўқувчисига бевосита имкониятлар яратиб бериши шубҳасиз.

"Абадий соғинчлар"нинг инглизча нашрига америкалик ёш олима Шеллихоним Файервейзер-Вега муҳаррирлик қилган ва сўзбоши ёзган.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотига номзодлар

ЮРАККА МАЛҲАМ ИЗЛАБ

Инсон организмида ҳар бир аъзонинг алоҳида ўрни бор. Айтайлик, мия фикрлаш, борлиқни англашда муҳим саналса, кўз бажараётган вазифани, ҳеч бир муболағасиз, ҳаёт рамзига қиёса қилиш мумкин.

Лекин вужудимиз ичра шундай бир аъзо борки, унинг ҳолати умуман инсон тириклигини ифода этади. Бу — тирикликни таъминлайдиган юракдир. Инсоният пайдо бўлганидан буён юрак фаолияти неча-неча табиблару шифокорларнинг тадқиқот мавзуи бўлиб келмоқда.

Мураккаб машиналар моторини, чиқиллаб ишлаб турган соатнинг асосий механизмини юракка қиёс қилишади. Қолаверса, соатнинг сония сайин чиқ-чиқ этиши инсон юрагининг ишлаш принципидан олинганлигини ҳаммамиз яхши биламиз. Вужудимизда жон деб аталмиш омилнинг барҳаётлиги, содда қилиб айтганда, юриб-туришимиз сабаби, аввало, юракнинг ишлаб туришидир. Лекин бу юрак деганлари ҳам минг бир таъсирлар туфайли гоҳ тез, гоҳ секин, гоҳ бир маромда урар экан. Юрак фаолиятини қоғозда ифодаловчи кардиограммага эътибор қилинг. Унда шу ҳаракат тарзи акс этган бўлади.

Фан ва техника тараққиёти инсониятга кўп неъматлар ато этди. Ахборот технологияси шарофати билан лаҳзада дунёнинг исталган нуқтасидан бохабар бўлиш мумкин. Лекин ҳамон инсон юраги ўз сирларини тўла очмаяпти. Шифокорлар битган тиббий хулосаларда ўқиймиз: юрак тўсатдан тўхтаб қолди? Ахир бу дунёда ҳеч нарса тасодифан рўй бермайди-ку?!

Кўпгина касалликлар асабдан дейишади. Асаб фақат мия билан боғлиқми? "Юрагим ёрилди", "юракка олдим" деган ифодалар айнан асабийлашиш, яъни кучли ҳаяжон туфайли эмасми? Мутахассисларнинг айтишларича, тўсатдан рўй берган ўлимнинг 70 фоиздан кўпи юрак хасталиги билан боғлиқ. Юрак-ишемик касаллиги қолдирадиган оғир асорат — бу аритмиядир. Дунё олимлари ана шу нуқсон — аритмияни бўйсундириш учун жуда кўп изландилар. Дори-дармоннинг манбаи — дала-даштда ўсадиган гиёҳ бўладиган бўлса биологлар, ўша гиёҳдан шифобахш унсурларни ажратиб олувчи химиклар, ўша моддани дори шаклига келтирувчи фармакологлар, бевосита юракни даволовчи кардиологлар ҳамкорликда иш олиб боришди.

Юрак фаолиятини тадқиқ этиш, унинг барҳаётлигини имкон қадар узайтириш муаммолари билан бутун-бутун институтлар, марказлар шуғулланиб келмоқда. XX асрга келиб инсоният хинидин, новокаинамид деган дориларни кашф этди. Лекин бу дорилар аритмияга етарлича таъсир этолмади, бордию кўпроқ истеъмол қилинса, юракнинг уриш мароми издан чиқиб кетади.

Нима қилиш керак? Шундай дори бўлсинки, унинг юракка таъсири бошқа ноқулайликларни келтириб чиқармасин. Ўзбекистон олимлари парпи ўсимлигидан ажратиб олинган дитерпен алкалоидлари асосида юрак хуружи касалликларига малҳам бўлувчи препаратни кашф этишди. Бу дорининг номи **аллапинин**. Агар унинг ихтиро қилинишга ўн йилдан зиёд вақт кетган бўлса, Ер юзидаги мутахассисларнинг тан олиши, дорини саноат асосида ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун бундан кам вақт сарфланмади. Ўзбек кимёгарлари ва кардиологларининг ҳамкорликда ўтказган тажрибалари, тинимсиз изланишлари натижасида ана шу препарат инсониятга туҳфа этилди.

Аллапинининнинг юрак малҳами эканлиги дунё миқёсида эътироф этилди. Қозоғистон Республикаси бош кардиологи, тиббиёт фанлари доктори, профессор А.Жусипов шундай дейди:

— Аввалига ана шу шифобахш дори МДҲ ҳудудида яратилганлигига кўпгина шифокорлар ишонгиси келмади. Лекин одил ҳакам — вақт ҳамма нарсани жой-жойига қўйди. Эндиликда аллапинин дунёдаги бошқа аналогларидан олдинга ўтиб кетди. Мен ўзбек олимларининг бу кашфиётини инқилобий янгилик деб атаган бўлардим. Юрак аритмиясига шифо бўлган аллапинин туфайли минг-минглаб беморлар ҳаёти сақлаб қолинмоқда.

Россиялик машҳур олим, академик Евгений Чазов билдирган фикрлар янада эътиборли:

— Аритмология мактабига Марказий Осиё ҳудудида Ўзбекистон олимлари асос солишди. Биз улар яратган дориларни, хусусан аллапининни Финляндия, АҚШ, Франция, Англияда тайёрланган бошқа дорилардан афзал эканлигини амалиётда синаб кўрганмиз.

Қирғизистон Кардиология ва терапия Миллий маркази директори, профессор М.Мирраҳимов ҳамкасблари яратган препарат ҳақида шундай дейди:

— Биз аллапинин дорисини ғарб мутахассислари яратган ритмилен, мекситил, соталол, пропафенон каби антиаритмик препаратлар берган натижалар билан қиёслаб кўрдик. Ўзбекистонда яратилган препарат хавфсизлиги ва ноёблиги билан афзал эканлиги исботланди. Биз энг оғир беморларимизга бу дорини тавсия қиляпмиз ва деярли ҳамма ҳолатларда препарат ишончимизни оқлаяпти.

Бугунги кунда аллапинин мамлакат экспорт салмоғида ҳам ўз ўрнини топди. Ундан кенг фойдаланаётган хорижлик мутахассис ва беморлар "Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган" деган ёзувни ўқиганларида юртимиз ҳақида эзгу фикрни кўнгилдан ўтказишлари табиий.

Бир гуруҳ олимлар — Ф. Жаҳонгиров, Р. Қурбонов, Ш. Сагдуллаев, А. Содиқов, С. Юнусовлар ҳаммуаллифлигидаги "Янги аритмик таъсирга эга бўлган "Аллапинин" доривор препарати асосларини ишлаб чиқиш ва яратиш, тиббиёт амалиётига тадбиқ этиш ҳамда йирик ҳажмларда ишлаб чиқаришни ташкил қилиш" иши Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника соҳасидаги Давлат мукофотига тавсия этилган. Ўйлаймизки, олимларимизнинг дунё фанида эътироф этилган илмий изланишлари муносиб баҳоланади.

Шуҳрат ЖАББОРОВ

БАҲОДИРЛАР БЕЛЛАШУВИ

Боши биринчи бетда.

Видеотасмага туширилган ана шу манзаралар тасвири театр залидаги экранда намойиш этилганда от устида Ўзбекистон байроғини кўтариб елиб бораётган йигитларни кўрган ҳар бир кишининг юраги ғурур ва ифтихор билан жўшди.

Бу йигитлар театрга йиғилган тенгқурлари ва устозлари, жамоатчилик намояндалари ҳамда пойтахтдан ташриф буюрган шоиру бастакор, олиму ижодкорлар даврасида маънавий-интеллектуал салоҳиятга доир топқирлик, билим ва бадиий маҳорат бўйича истеъдодларини синовдан ўтказиб, чинакам баҳодир эканликларини амалда намоён этдилар. Ойбек Муқимов, Дилшод Мардонов, Улуғбек Мустафоевларнинг тарих ва адабиёт илмига доир жавоблари, Хуршид Бекмуродов ўқиган шеърлар катта олқишлар билан кутиб олинди ва эътироф этилди. Айниқса, Ҳабибулла Йўллиев ижросидаги чанқовуз ва дўмбира оҳанглари истиқлол шарофати билан миллий маънавий қадриятлари юз очган халқимиз қалбидаги эзгу туйғуларга уйғунлиги билан кўнгилларга завқ ва сурур бағишлади. Беллашув ғолиблари — Темурий

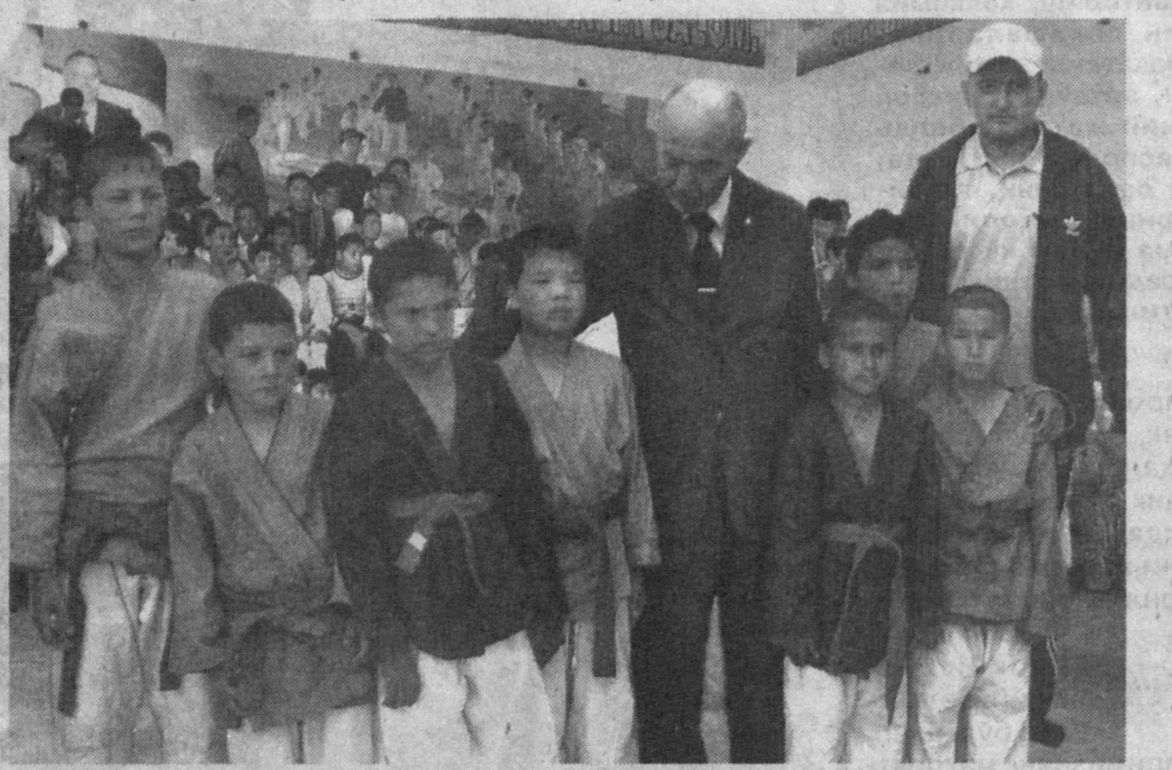

баҳодирларни Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Абдулла Орипов ва бошқа ижодкорлар самимий қутладилар.

Вилоят ҳокимлиги ҳамда вилоят Амир Темур жамғармаси ташаббуси билан илк бора ташкил этилган ушбу кўп босқичли беллашув ижтимоий-маънавий ҳаётимиздан муҳим ўрин олиши шубҳасиз. Чунки маънавий ва жисмоний баркамоллик синовига айланадиган бу тадбир минг-минглаб ёшларимизни мардлик ва жасоратга, ватанпарварликка чорлайди, унинг мезонлари эса ҳақиқий баҳодирлик кўзгуси бўлиб қолади. Ушбу беллашувларни уюштиришда кўп саъй-ҳаракат кўрсатган шоир Исмоил Тўхтамишев кўнглидан кечганларини ифода этганидек:

Қўриқлар Ватанини,
Ҳар бир ишга қодирлар,
Кўтаргай юрт шаънини
Темурий баҳодирлар.

От чопар, ўйнар пойга,
Юракдек тоғ-адирлар,
Чўзса қўл етар ойга,
Темурий баҳодирлар.

Минг ҳунар, минг бир соҳа
Эгалланган, йўқ сирлар.
Китобларга сарлавҳа
Темурий баҳодирлар.

Ҳабибулла, Улуғбек,
Истеъдодда нодирлар.
Дилшод, Хуршид ва Ойбек
Темурий баҳодирлар.

Алпомишдек баркамол,
Ҳар ишда қўллар пирлар,
Йўл очгандир Истиқлол,
Темурий баҳодирлар.

Адабиёт ва спорт байрами доирасида бўлиб ўтган Ёзувчилар уюшмаси фаолларининг кўчма йиғилишида адиблар Сафар Каттабоев, Ориф Омонов ва Ҳафиза Эгамбердиева уюшма аъзолигига қабул қилинди. Вилоят ҳокими Нуриддин Зайниев ва таниқли ижодкорлар уюшманинг янги аъзоларини кутлар экан, ижод аҳли зиммасидаги катта масъулият ҳақида сўзладилар. Ёш ижодкорларни истиқлол неъматларини тараннум этувчи, бунёдкор халқимизнинг бетимсол яратувчилик меҳнатини акс эттирувчи асарлар, мамлакат миллий бойликларини бунёд этувчи замондош қаҳрамонлар образларини яратиш ва янги-янги мавзуларга қўл уришга даъват этди.

Шундан сўнг байрам тадбирлари Косон туманидаги Исоқ Исмоилов номли ҳамда 90-мактабларга кўчди. Анжуман қатнашчилари Абдулла Орипов ўқиган мактабда шоир ҳаёти ва ижодига бағишлаб ташкил этилган адабиёт музейи билан танишдилар. Ўқувчи ва муаллимлар билан бўлиб ўтган учрашувда Қарши муҳандислик иқтисодиёт институти ректори, сенатор Муродулла Нормуродов ушбу мактабга битта компютер жамланмасини совға қилди. "Ижтимоий ҳимоя йили" муносабати билан Некуз қишлоғидаги 90-мактабда бўлиб ўтган тадбирда эса Косон тумани ҳокимлиги томонидан элга ош тортилиб, кам таъминланган оилаларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатилди. Бу тадбирларда таниқли шоир ва адиблар Жуманиёз Жабборов, Муҳаммад Али, "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетаси бош муҳаррири Аҳмаджон Мелибоев, таниқли бастакор, Тошкент Маданият институти профессори Раҳматжон Турсунов ҳамда бошқа ижодкорлар сўзга чиқиб, истиқлол йилларида рўёбга чиқарилаётган эзгу ишлар халқимиз қалбига ифтихор бағишлаётгани ҳақида сўзладилар. Шоирлар Сирожиддин Саййид ва Рустам Мусурмон ўқиган шеърлар ҳам адабиёт ва спорт байрами тадбирларига ўзгача руҳ ва файз бахш этди.

Президентимиз ташаббуси билан бутун жаҳонга кенг ёйилиб бораётган ўзбек кураши юртимизнинг барча гўзал тадбирлари, тўю байрамларига миллий руҳ бағишламоқда. Эндиликда бирорта кураш мусобақаси донгдор полвонларсиз, узоқ-яқиндан ташриф буюрган меҳмонларсиз ўтмайди. Шунинг учун ҳам кураш уста полвонларни чорлайдиган, ёшлар мардона олишиш сирларини эгаллайдиган, кучлилар маҳорати синовдан ўтадиган ҳалол беллашувгина эмас, барча ёшу қарини ўзига жалб этадиган умумхалқ томошаларидан бирига айланиб қолди. Қўнғиртов адирларидаги кураш мана шунинг учун ҳам қанчадан-қанча кураш ихлосмандларини ўзига чорлади. Узоқ-яқиндан келган донгдор полвонлар эса унинг довруғига довруқ қўшди. Биринчи товоққа жаҳон чемпиони Абдулла Тангриев бел боғлаб тушди. Шаҳрисабзлик Шуҳрат Назаров сурхондарёлик номдор полвон билан бел олишни фахр ва ифтихор деб билди. Шунинг учун ҳам у номдор полвон билан теппа-тенг олишиб, елкаси ер искамади. Иккинчи товоққа Амир Темур хотира турнирида Президент соврини — "Нексия" машинаси билан тақдирланган Давлат полвон талабгор бўлди. Кураш қизигандан қизиди. Кўнгиллар чароғон, олқишлар тоғ қадар юксак бўлди. Зўр полвонлар туяю от миниб кайтдилар...

Якшанба куни эса Косон шаҳридаги "Алпомиш" спорт соғломлаштириш маркази тумандаги мактаб ва касб-ҳунар коллежлари ёшлари билан гавжум бўлди. Бу жойда республика Кураш миллий федерацияси ҳамкорлигида ўтказилган катта кураш мусобақалари янада ҳаяжонли кечди. Мусобақани эндигина кураш сирларини эгаллаётган болакайлар бошлаб беришди. Мактаблар ва касб-ҳунар коллежларининг уч юздан ортиқ ёшлари турли вазн тоифалари бўйича беллашиб, устозлар ва меҳмонлар кўнглини чоғ этдилар. Йигирма бешдан юз килограммлик вазнгача бўлган уч босқичли мусобақаларда 120 та совринли ўринлар эгалланди.

Ибрат Элмуродов, Феруз Сатторов, Ўлмас Тоштемиров, Аброр Шомуродов, Бобур Эшназаров, Шоҳруҳ Ҳусенов, Улуғбек Нуруллаев, Ёқуб Каримов, Орзу Рустамов, Мансур Бомуллаев, Хуршид Вакилов, Фаррух Останақулов, Далер Шаҳриев, Раҳматулла Бомуллаев, Нодира Ҳамроевалар ўз вазн тоифалари бўйича биринчи ўринни эгалладилар. Уларни миллий федерация раҳбарлари, ҳакамлар ва устозлар, ота-оналари самимий қутлаб, янги марраларга оқ йўл тиладилар.

Уста полвонлар изидан бораётган элимиз ёшларининг интилишларини рағбатлантираётган Косон тумани маданият ва спорт ишлари бўлими, "Алпомиш" спорт-соғломлаштириш маркази раҳбари Санжарбек Мустафоевнинг ташаббус ва саъй-ҳаракатлари ҳар жиҳатдан таҳсинга сазовордир. Спорт марказида ёшларнинг ўз маҳоратларини ошириб, баркамол авлод сафидан ўрин олиши учун барча шарт-шароитлар яратилгани фикримиз далилидир.

Истиқлол, адабиёт ва кураш руҳи адабиёт ва спорт байрамига ўзгача шукуҳ бағишлаб, миллат фарзандларини маънавий ва жисмоний баркамолликка даъват этувчи тушунчалар сифатида ҳар бир қалбда акс-садо бераётир. Беллашувлар элимизнинг ҳар бир фарзанди, бўз йигитларимизда Алпомишдек жасур ва танти, соҳибқирон Амир Темурдек моҳир саркардалар бўлиб етишишга ундамоқда.

Суратларда: Адабиёт ва спорт байрамидан лавҳалар.

М.АБДУЛЛАЕВ

ИЖОДИЙ МУЛОҚОТ

Юртимизнинг қадим маданият ўчоқларидан бири бўлган, Бердақ, Ажиниёз, Тўмарис, Гулойим каби шоирлару қаҳрамонлар юрти Қорақалпоғистонда бугун ҳам ўз шеърияти ва санъати билан мухлисларни лол қолдиришга қодир инсонлар яшаб ижод этмоқдалар. Улар орасида ҳар бири ўз сўзига, овозига эга бўлган шоиралар, адибалар бор.

Куни кеча пойтахтимиздаги республика Байналмилал марказида ўтган учрашув фикримизнинг далилидир. "Саодат" журнали ҳамда Байналмилал марказ ҳамкорлигида ташкил этилган учрашувни Ўзбекистон халқ шоири, "Саодат" журнали бош муҳаррири Ойдин Ҳожиева олиб борди. Учрашувга келган қорақалпоғистонлик ижодкорларнинг ҳар бирига таъриф берган Ойдин опанинг "Шу ерда ўтирган шоиру санъаткорлар юрагида, ўзи кичрайиб бораётган бўлса-да, Орол айқириб оқяпти. Бу йиғилишдан мақсад орамиздаги дўстлик ришталарини янада мустаҳкамлашдан иборат", деб айтган сўзлари даврадагиларнинг кайфиятини кўтариб юборди.

Меҳмонлардан сўзга чиққан Қорақалпоғистон Республикаси "Олтин мерос" жамғармаси раиси Ободон Сафарова, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ артисти Гулбарчин Сиримбетова, Ойимхон ва Амет Шомуротовларнинг фарзанди Гулистон Шомуротова, шоиралар — "Амударё" журнали бош муҳаррири ўринбосари Набира Торешова, "Жеткиншек" газетаси бош муҳаррири Гулнора Нурлепесова, қорақалпоқ радиоси адабий-мусиқий таҳририяти бошлиғи Минайхон Жуманазарова, Бердақ номидаги музей директори Шаҳригул Пайзуллаева, музей бўлим бошлиғи Гулнора Ибрагимова, "Гулойим" газетаси бош муҳаррири Патими Мирзабоева, Нукус шаҳар халқ таълими бўлими мудираси Гулистон Даулетова, "Аму тонги" газетаси бош муҳаррири Назира Матёқубова ўз ижод намуналаридан ўқиб бердилар.

Шеърлар шеърга уланиб, назм ўз ўрнини баъзан Гулбарчин Сиримбетованинг серзавқ, авж пардаларда жўшиб куйлаган қўшиқларига бўшатиб турди.

Байналмилал марказ раҳбари Н.Муҳаммадиев, Миллий тикланиш демократик партияси Марказий Кенгаши раиси Ҳ.Дўстмуҳаммедов, Ўзбекистон халқ шоири Ҳ.Худойбердиева, Олий Мажлис депутатлари — Улуғбек Жалменов, Анора Бобомуродова, Жамила Ниязова, Шарифа Салимова, Раъно Зариповалар, шоирлар Турсун Али, Қ.Раҳимбоева, Р.Раҳмонова ўзбек ва қорақалпоқ халқи ўртасидаги дўстлик алоқалари, ўзаро маданий ҳамкорлик ҳақида гапирдилар.

Қорақалпоғистон халқ шоири, Олий Мажлис депутати Гулистон Аннақиличева шундай ажойиб мулоқот, самимий тилаклар учун меҳмонлар номидан миннатдорлик билдириб, бу каби анжуманлар икки халқ ўртасидаги ижодий ҳамкорликни янада мустаҳкамлашини таъкидлади.

Г.УМАРОВА

ИЖРО ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШ — ДАВР ТАҚОЗОСИ

Боши биринчи бетда.

Президент Ислом Каримовнинг "Аҳоли ўртасида олиб борилаётган маданий-маърифий ва тарғибот-ташвиқот ишларининг таъсирчанлиги ва самарасини оширишга қаратилган қўшимча чора-тадбирлар дастури тўғрисида"ги қарори қабул қилинганидан кейин мазкур йўналишдаги ишлар янада жонланганлигини эътироф этиш зарур. Вазирлик ташаббуси билан уюштирилаётган тарғибот-ташвиқот тадбирларига ижодкор зиёлилар, хусусан адабиёт, санъат ва кино намояндалари, эл-юрт ўртасида катта обрў-эътиборга эга бўлган ватандошларимиз, халқ бадиий ҳаваскорлиги вакиллари, ёш истеъдод эгалари кенг жалб қилинаётгани ўзининг ижобий самараларини бермоқда.

Аммо, қўлга киритилаётган ютуқлар билан бирга вазирлик ва унинг тасарруфидаги ташкилотлар фаолиятида жиддий камчилик ва нуқсонлар ҳам мавжудки, бундан асло кўз юмиб бўлмайди. Маданият ва спорт ишлари вазирлигининг жорий йилнинг биринчи чораги иш якунларига бағишланган ҳайъат йиғилишида мамлакатимиз раҳбари ҳамда Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинаётган Фармон, қарор ва фармойишларни бажаришда йўл қўйилаётган камчиликлар, ижро интизомининг сустлиги, соҳанинг вилоят, шаҳар ва туман бўлимларидаги фаолиятсизлик ва масъулиятсизлик ҳоллари атрофлича муҳокама этилди. Йиғилишда Қорақалпоғистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазири, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маданият ва спорт ишлари бошқармалари бошлиқлари, вазирлик марказий аппарати бошқармалари бошлиқлари, тегишли ташкилот ва муассасаларнинг раҳбарлари иштирок этдилар.

Раҳбарлик, қайси даражада бўлишидан қатъи назар, ўта масъулиятли вазифадир. Бирор бир лавозимга тайинланган раҳбар, энг аввало, ўзига билдирилган шу ишончни оқлаши, зиммасига юкланган масъулиятни чуқур ҳис этиши, ўзининг роҳатини эмас, эл-юрт манфаатини ўйлаб иш тутиши, камтар ва ташаббускор бўлиши, ижро интизомига ҳамиша амал қилиши лозим. Афсуски, бундай оддий талабларга ҳамиша ҳам бир хилда амал қилинмайди.

Ҳайъат йиғилишида вазирликда вертикал ижро тизимини шакллантириш ва уни назорат қилиш, тизимдаги қуйи ташкилотлар фаолиятини ўрганиш, раҳбариятнинг қарор ва топшириқларини жойларга вақтида етказиш, қуйи бўғин раҳбарларининг масъулиятини ошириш, уларга тегишли ёрдам кўрсатиш масалаларига эътибор сусайгани эътироф этилди. Бир қатор ташкилотларнинг хусусан, Қорақалпоғистон Маданият ва спорт ишлари вазирлиги (Ж.Турдимуратов), Тошкент шаҳри, Тошкент, Фарғона, Сирдарё вилоятлари Маданият ва спорт ишлари бошқармалари (Р.Шамсиев, М.Абдуназаров, Т.Собиров, Қ.Абдуллаев), "Ўзбектеатр" ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси (О.Ризаев), М.Қориёқубов номидаги Академик ва бадиий жамоалар дирекцияси (Ў.Саиджонов), оммавий спорт турлари бўйича республика олий спорт маҳорати мактаблари (Б.Шомуродов, И.Матхалиқов, Р.Саъдуллаев) фаолиятидаги камчиликлар жиддий таҳлил этилиб, бу борада бундан буён интизомсизликка ва боқимандалик кайфиятига берилиш мутлақо мумкин эмаслиги алоҳида уқдириб ўтилди.

Бугун республикамизда фаолият олиб бораётган 37 та театрдан учтаси, яъни Абдулла Қаҳҳор номидаги республика сатира театри, Фарғона ва Қашқадарё вилоятларининг қўғирчоқ театрлари ўз биносига эга эмас. "Дийдор" театр-студияси, Бухоро вилоят қўғирчоқ театри, Қўқон шаҳар мусиқали драма театри, Ю.Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят мусиқали драма театри, Рус драма театри, Қорақалпоғистон Давлат қўғирчоқ театри, С.Айний номидаги Бухоро вилоят мусиқали драма театри бинолари томошабинларнинг бугунги талабларига жавоб бера олмайди.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, вазирлик тизимидаги болалар мусиқа ва санъат мактаблари фаолиятида ҳам жиддий нуқсонлар мавжуд. Жумладан, мазкур таълим муассасаларининг моддий-техника базаси ночор аҳволга келиб қолган, бинолар таъмирталаб. Иситиш тармоқлари талаб даражасида ишламайди. Кадрлар билан ишлаш яхши йўлга қўйилмаган, маблағларни ноқонуний равишда ўзлаштириш, таъмагирлик ҳоллари ҳам йўқ эмас.

Ҳайъат йиғилишида вазирлик тизимининг барча бўғинларида масъулият, ижро интизоми сезиларли даражада сусайгани, мутасадди ходимлар хизмат вазифаларини бажаришда лоқайдлик ва ўзибўларчиликка йўл қўяётганлари, марказий аппарат фаолиятини мувофиқлаштиришда нуқсонлар мавжудлиги ошкора танқид қилинди. Вазирлар Маҳкамаси ишчи гуруҳи томонидан аниқланган камчиликларни қисқа муддат ичида бартараф этиш, билдирилган таклиф ва мулоҳазаларни амалга ошириш юзасидан тузилган тадбирлар дастури тасдиқланди.

Ҳайъат йиғилишини Маданият ва спорт ишлари вазири Р.Қурбонов олиб борди. Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Р.Қосимов иштирок этди ва нутқ сўзлади.

ЁШ БАСТАКОРЛАР ТАНЛОВИ

Бир неча йиллардан буён анъанавий тарзда ўтказиб келинаётган "Ёш бастакорлар" республика танлови бу йил ҳам янги ижодкорларни кашф этди. Бастакорлар уюшмаси Ўзбекистон давлат консерваторияси билан ҳамкорликда ўтказган танловда "Энг яхши вокал чолғу асарлари"га алоҳида эътибор берилди. Эстарада йўналишига хос қўшиқлар, замонавий Европа анъаналарига ҳамоҳанг асарлар, миллий хусусиятларни ўзида мужассам этган романслар ҳайъат аъзолари ва тингловчиларнинг диққат-эътиборини жалб этди.

Консерватория проректори Соибжон Бегматов раислигидаги ҳакамлар ҳайъати хулосасига кўра 1-ўрин Эмре Сихан Калелига (доцент М.Бафоев синфи), 2-ўрин Екатерина Карапаевага (доцент М.Бафоев синфи), Игор Иофега (проф. Ф.Янов-Яновский синфи), 3-ўрин Меҳрож Мухторовга (проф. Н.Норхўжаев синфи) ва Бобур Бебитовга (доцент М.Бафоев синфи) берилди.

М.НАБИЕВА, мусиқашунос

ТАЛАБАЛАР АНЖУМАНИ

Ўзбекистон давлат консерваториясида талабаларнинг илмий-назарий анжумани бўлиб ўтди. "Мусиқа санъати ва замонавийлик" деб номланган мазкур анжуманга мусиқашунослик кафедрасининг С.Бегматов, И.Галущенко, Ф.Мухторова, Т.Ғафурбеков ва Н.Янов-Яновская каби профессорлари масъул бўлдилар.

"Халқ мусиқаси масалалари", "Мусиқа назариясининг долзарб масалалари", "Санъатшуносликнинг долзарб масалалари" ва "Композиторлик ижоди масалалари" секцияларида йигирмадан ортиқ маърузалар тингланди.

Н.Жабборовнинг Амир Хусрав Деҳлавий ва "Хайал" жанри", М.Аъзамованинг "Дхупад" жанри", С.Маҳмудованинг "Ўзбек тилидаги айрим қонуниятларнинг вокал мусиқада акс этиши", М.Исаеванинг "Марина Цветаева ва мусиқа", Ж.Мартиросованинг "А.Пяццоллининг "Йил фасл"лари туркумида тангонинг қайта туғилиши" каби маърузалари кўпчиликда катта қизиқиш уйғотиб, алоҳида эътироф этилди.

Лайло АБДУЛЛАЕВА, консерватория талабаси

Куни кеча "Ўзбектелефилм" давлат унитар корхонасида ёзувчи Мирзапўлат Тошпўлатовнинг "Ойни ахтараётган бола" қиссаси асосида суратга олинган "Қайдасан, Оймомо" филмининг тақдимоти бўлиб ўтди. Филм Тошкент вилоятининг хушманзара Сўқоқ қишлоғида суратга олинган бўлиб, болалар ва ўсмирлар ҳаётига бағишланади.

ҚАЙДАСАН, ОЙМОМО?

Филм қаҳрамони Турдибек яхши одамлар кўпайишини, улар орасида самимий муносабат бўлишини ҳохлайди ва мурғак қалбида ёмонликларга исён уйғонади. Норасида болакай Турдибек бувисидан эртаклар тинглаб, Оймомога ишониб қолади. У изтироб чеккан палла Оймомо билан дардлашади ва ундан мадад кутади.

Филм асосан болалар ҳаётига бағишланган бўлса-да уни катта ёшдаги томошабинлар ҳам қизиқиб кўрадилар деб ўйлаймиз. Асарни таниқли режиссёр Тожибой Исроилов суратга олган. Асосий ролларни таниқли актёрлар билан бирга ёш актёрлар ҳам ижро этишган. Айниқса, тўққиз ёшли Шаҳриёр Иззатиллаев ижроси таъсирчанлиги, табиийлиги билан ажралиб туради.

Дилдор ҒОЗИЕВА

Икром ОТАМУРОД

МЕН СЕНИ АСРАЙМАН ДИЛДА ЖОН ҚАДАР

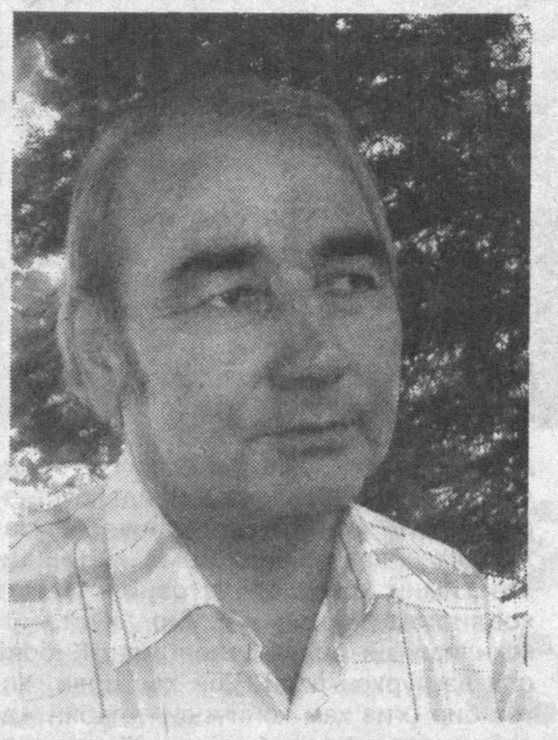

Оқшом рутбасида ҳаволар зилол,
Гоҳ майин, гоҳ салқин тус олар тилол,
Руҳим осмонида порлаган ҳилол,
Мен сени асрайман дилда жон қадар.

Ҳажр гирдоблари — тўзғиган оҳ бу,
Маним юрагимда ўприлган чоҳ бу,
Армоним саҳросин сайр этган оҳу,
Мен сени асрайман дилда жон қадар.

Хаёлим бандидир, хаёлингта қул,
Саболар бўйнида чамбарак норғул,
Сабрим чаманида унган сарвигул,
Мен сени асрайман дилда жон қадар.

Висолинг васлидан кўзларим қийғоч,
Дилимда ёр бўлгин, дил бўл, дилинг оч,
Канглум оғочига қўнган қалдирғоч,
Мен сени асрайман дилда жон қадар.

Оқшом рутбасида ҳаволар зилол,
Гоҳ майин, гоҳ салқин тус олар тилол,
Руҳим осмонида порлаган ҳилол,
Мен сени асрайман дилда жон қадар.

* * *

Кенгликлар ҳавоси мусаффо, гардсиз,
шабнамдай беғубор,
шабнамдай тиниқ.
Заминга риштаси туташган чексиз
осмон зангор,
осмон баланд,
осмон эниқ.

Қанотларин ёйиб кўкларга довур
чарх урар тўрғайлар кўк денгизида.
Кенгликлар ҳикмати — гўзал тасаввур —
асрори ўзида,
сири ўзида.

Эркалаб силайди мардона насим
сулув кўзигуллар яфроқларини.
Пайваста айлагум жонимга сим-сим
жонимга жон бўлган туфроқларини.

Канглумда тотланар тоти хуш анқиб
қизғалдоқ,
чучмома,
анғиз ифори.
Шамсдан таралади ҳарорат балқиб,
қамарнинг нурлари ёйар сифорин.

Кенгликлар соғинчи канглум тўлдириб,
кенгликлар соғинчи канглум марқади.
Уфқлар отини борар елдириб,
хаёлимни еткизмай қочар сарҳади.

Найлай,
кенгликларга талпинар кангул —
хотирлар,
армонлар маҳзун елади.
Найлай,
бул бағирнинг бағрида буткул
бағир бўлиб қолгим келади.

Кенгликлар ҳавоси мусаффо, гардсиз,
шабнамдай беғубор,
шабнамдай тиниқ.
Заминга риштаси туташган чексиз
осмон зангор,
осмон баланд,
осмон эниқ...

* * *

Ёмғир шивотлайди. Кўчаларда
шамоллар тўзғитган чанглар босилар.
Томчилар симиллаб куч олар-да,
яфроқларга тумор янглиғ осилар.

Гуллар хомуш. Дарди ичида бўртиб,
тил тишлар — яширар шивирларини.
Эгни юпун, ивир, жиққа нам тортиб
тинглайди ёмғирнинг живирларини.

Бир қушча чирқирар, қайдадир, ўксин,
қунишар, кўзлари тўла дув-дув ёш.
Йиртиб абрларнинг етти қат пўстин,
кўринар олисдан нур сочиб қуёш.

Кўринар олисдан нур сочиб қуёш...

* * *

Касбидан қайтиш... Ботади оғир —
қалбим титранади ҳар гал, ҳар дафъа.
Изтироб канглумнинг тубида сағир,
изтироб канглумга айлайди сафар.

Касбидан қайтиш... Бўлади қийин —
кўзларим жовдираб қарайди тўрт ён.
Йўллар узоқларга бошлаган сайин
армонлар тўлғин-тўлғин, уради туғён.

Касбидан қайтиш... Бардошни қадаб —
кўксимда пайдо бўлгай минг бир чок.
Дадам ётган туфроқ руҳимга мадад,
қурб берур қалбимга онам ётган хок.

Касбидан қайтиш... Дўнар машаққат —
сукунат қаъридан тўкилар пайдар.
Қатида қадим садолар қат-қат —
Кўрғон...
Сардоба...
Султон Мирҳайдар.

Касбидан қайтиш... Туюлади маҳол —
қадамларим ортга тортар негадир?
Унда руҳим қолиб, эҳ, дунёи зол,
бўм-бўшгина вужуд йўлга чиғадир.

Касбидан қайтиш... Ботади оғир —
қалбим титранади ҳар гал, ҳар дафъа.
Изтироб канглумнинг тубида сағир,
изтироб канглумга айлайди сафар.

Касбидан қайтиш...

* * *

Қадамда хотира дуч келар,
синиқиб ғамзада нигоҳи.
Умримнинг хуржуни лиқ тўла:
хотира қайғуси, хотира оҳи.

Хотира поймида эзилиб,
бўй тортади канглумда адл.
Кунлар ўтаверади тизилиб:
гоҳида суст, гоҳида дадил.

Армон хушнуд қуради уйин,
дилимни қоплайди туманлар.
Унутмоқ бўлганим кўп қийин:
малаклар, парилар, суманлар.

Олисда хаёлим интизор,
боқади осмонда ой масъум.
Дийдорнинг бағри ўт-лолазор,
айролиқ юзида табассум.

Туфроқдай тўкилиб нигорон
арқонин тортади шотира.
Бир кун. Умр ҳам ниҳоя. Ёрон,
сўнг давоми... сўнгсиз хотира...

Қадамда хотира дуч келар,
синиқиб ғамзада нигоҳи.
Умримнинг хуржуни лиқ тўла:
хотира қайғуси, хотира оҳи.

* * *

Дўстлар сени тушунмас,
Ғанимларинг мутлақо.
Дадданинг кўзи ўнгмас,
Таскиннинг тили соқов.

Из қувади маънисот
Қадамингта тиркалиб,
Ҳаддинг сиғиб сен мабод
Қилсанг ногоҳ эркалик.

Ишонч — синган мистуроб,
Меҳр — занг босган туйғу.
Содиқ оғанг — изтироб,
Қадрдон ининг — қайғу.

Армон — буюк тасалло,
Муштдек жонингта тўзим.
Сени тушунмас, асло,
Тушунмаганлар ўзин.

* * *

Осуда тун. Парволар этмай
нурларини сочаверар моҳ.
Узатаман — қўлларим етмай,
юрагимда мунғаяди оҳ.

Кўзларимга сабрлар экиб,
сув ичади қайғумдан тоқат.
Тун жонимга дорини тикиб,
моҳ соғинчи ўсади қат-қат.

Чиройнни кўз-кўзлар қилиб,
моҳ осмонда кезаверади.
Менинг дардшоҳ канглумни тилиб
ҳижрон ерда эзаверади.

Осуда тун. Парволар этмай
нурларини сочаверар моҳ.
Узатаман — қўлларим етмай,
юрагимда мунғаяди оҳ.

Ўлмасхон ҲАҚБЕРДИЕВА

Сўровчи кўп юрагимнинг қўрғонини

ИЛК МУҲАББАТ

Илк муҳаббат нега ҳукминг
айтмай кетдинг,
Видолашмай, ортга бир бор
қайтмай кетдинг,
Юрагимнинг дарвозаси
очиқ қолди,
Умидимнинг чироқлари
ўчиб қолди.

Сўровчи кўп юрагимнинг
қўрғонини,
Ким деб айтай бу қўрғоннинг
меҳмонини.
Мусофир деб жой берибман
ёлғон ҳисга,
Ўшал меҳмон ҳукм ўқир
энди бизга.

Илк муҳаббат, нега ҳукминг
айтмай кетдинг...

ҚАЛБ ЗИЙНАТИ

Сенга кўнгил берганим —
Ўзим билмас туйғулар.
Жўн тош дея терганим
Бўлиб чиқди инжулар.

Дил тубига яширдим,
Кўрсатмадим ҳеч кимга.
Етти қават қулф урдим
Қалбимдаги "сим-сим"га.

Бу бебаҳо мулк сирин
Ҳеч бир кимса билмади.
Бой бериб ўз тақдирин,
"Али бобо" келмади.

Вақт ўтиб бу инжунинг
Камаймади қиймати,
Бироқ... Жонли вужуднинг
Бўлолмади зийнати.

ЙИГИТЛАРГА

Сен унга "Севаман" — дема. Бу сўздан
Оловдан қўрққандек қўрқади қизлар.
Ҳикоя шу ерда тугар, қўққисдан
Либосин йўқотиб қўяди ҳислар.

Сен унинг ҳаётин бир парчаси бўл,
Сенсиз бир сония яшай билмасин.
Йиғласа-йиғлагин, кулганида кул,
Ёнида турмасанг, кўнгли тўлмасин.

Сен асло "Севаман" — дема. Бу сўзни
Чақмоқдек кўзларинг айтиб турсинлар.
Сенсиз ўтказмасин бирор кундузни,
Тушларига кириб жойлашгин тунлар.

Сен ногоҳ "Севаман" — дема. Бу сўздан
Жуда ҳам қўрқади бокира қизлар.

* * *

Осмон йиғламоқда...
Йиғлайверади.
Қалбимни қайғуга тор этмагунча
Шуурим ғуборин аритмагунча
Осмон йиғлайверар...

Гуллар кулаверар...
Кулаверади.
Кўзимда ҳайратни қаритмагунча
Руҳимда мўъжиза яратмагунча
Гуллар кулаверар...

Қушлар куйламоқда...
Куйлайверади.
Тўнган туйғуларни тирилтмагунча
Тошнинг ҳам жонини киритмагунча
Қушлар куйлайверар...

Тилим сўйлайверар...
Сўйлайверади.
Қалбимга Аллоҳни ёр этмагунча
Ўзимда ўзимни бор этмагунча
Тилим сўйлайверар.

Ҳикоя

Содиқжон ИНОЯТОВ

ДЕҲҚОНБОЙНИНГ ТАНИШИ

Деҳқонбойнинг тўнғичи Ўктам ўқишга кирди. Тошкентдаги, Деҳқонбойнинг айтишга тили ҳам айланмайдиган "пединститут" деган катта ўқишга. Тамомлаб чиқса, қишлоққа муаллим бўлиб келади. Бай-бай, Деҳқонбойнинг қувонганини кўрсангиз. Бор-йўғини қоқиштириб шартта учта-тўртта улфатини меҳмонга чақирди. Жиндаккина отиб олгач, Ўктамнинг мактабда яхши ўқигани-ю, имтиҳонларни "аъло"га топширгани қолмай мақтанди. Улфатлари Деҳқонбойнинг омади келганини алқай-алқай бир-икки кун уникидан туз-насиба тердилар. Деҳқонбой қараса рўзғорда ҳемири ҳам қолмабди. Ҳали Тошкентга кетадиган бўлса, боласининг қўлига уч-тўрт сўм тутқазиши керак. Жонига буқаси оро кирди. Мана, кеча ўғлини поездга ўтказиб, бугун хотиржам ўтирибди. Ҳали терим бошланмаган, бир-икки кун деҳқоннинг қўли бўш. Шу орада уйининг у-бу юмушларини қилиб олмаса бўлмас. Ишни нимадан бошлашни ўйлаб, чойнакдаги чойни қайтараётувди, хотини шип-шип юриб келиб супанинг чеккасига чўкди.

— Вой, бу одамларни, — деди у супургисини чеккага қўя туриб, — қишлоқда десангиз дув-дув гап эмиш. Эмишки, Тошкентда сизнинг катта бир прописирми, олимми, танишингиз бор экан-у, Ўктамимизни ўша одам ўқишга жойлаб қўйганмиш. Ё тавба! Бола бечора ўқишга кираман деб эрта-кеч китобдан бош кўтармаганини ҳеч ким билмайди...

Деҳқонбой бу гапни эшитиб бир қалқиб тушди. "Ол-а, Деҳқонбой ўзи икки пуллик сувчи бўлса, прописирни қаердан танийди?"

— Кимнан эшитдинг буни? — у чойдан хўплаб хотинига тикилди.

— Қумри опадан, — Фотима қўли билан қўшнининг уйига ишора қилди, — кеча Назир қассобнинг тўйида Рўзим бўғолтирнинг аёли Норжон бир тўп хотинларнинг олдида айтганмиш. "Ҳозирги замонда боламни ўқитаман десанг ё пулинг ё катта танишинг бўлиши керак. Бўлмаса боланг минг аълога ўқисин — бир тийин. Деҳқонбой ака бало экан" дебди.

Ё қудратингдан! Бундай гап одамга намунча ёқмаса. Бу гапни кимсан катта бўғолтирнинг унча-мунча одамни назар-писанд қилмайдиган танноз хотини айтиб ўтирганидан кейин.

Деҳқонбойнинг эти қизиб, салгина илжайди. Сир бой бергиси келмади-да, хотинига менсимагандай қаради.

— Мен кетдим. Бир гузарни айланиб келаман. Бу гапни яна кимдир айтса ё сўраса, "Билмадим, Деҳқонбой акамнинг шунақа жўраси бор эди, шекилли" де. Хўпми?

Уйдан сал узоқлашгач, нияти ўзгарди. "Ке, қўй, гузарга чиқиб нима қиламан. Ҳарна бўлса-да уйнинг ишини қилай".

У боғ этагидаги йўнғичқани ўраётиб хаёли ўғлига кетди. Ич-ичидан қувонди. Э, худога минг қатла шукур, мана, Ўктамжон эсон-омон ўқишга кириб олди. Камбағалнинг бахти шу-да. Бола пақир роса ғайрат қилди-да, ўзиям. Сигирга ўт ўргани кетаётиб ҳам қўлтиғига китоб қистириб оларди. Энди яхши ўқиб, ўқишини тамомлаб олса, Деҳқонбойнинг пешонаси яркирайди.

Шиғ-шиғ ўроқ тортаркан, Норжоннинг гапини эслаб кулимсиради. "Ҳа, бойвучча хотин-а, Деҳқонбойнинг камбағалгина эканини биласан. Пулим йўқлиги маълум, ўғлим озиб-ёзиб ўқишга кирувди, дарров танишим борга чиқдим-қўйдим. Бу ёғини сўрасанг, қирқ олти ёшга чиқиб Деҳқонбой ҳали Тошкент деганини кўрмагану, унда таниш нима қилсин?"

Шуларни хаёлидан ўтказиб Деҳқонбой ўз-ўзидан ҳайратланди. "Эй, лекин чиндан ҳам танишим бўлганда нима бўларди-а? Роса мазза бўларди-ку. Ўғлинг, қизинг қийналмай ўқишга кириб кетаверса. Ора-сира қариндош-уруғ, қўни-қўшниларнинг болаларига ҳам сал қарашиб дегандай..."

Хом сут эмган банда-да, Деҳқонбой ўз уйидан ўзи роҳатланди. Эҳ, ростданам таниши бўлганда қишлоқда кўкрак кериб, унча мунчани оғзига қаратиб юрармиди?

— Ҳой, отаси, не ердасиз?

Йўрғалаб келаётган Фотиманинг овози хаёлини бўлди. Хотини безовтароқ кўринди.

— Омонликми, не гап?

— Омонлик, сизни сўраб Рўзим бўғолтир келди. Супада ўтирибди...

Умрида уйига яқинлашмаган одам-а? Қўлидаги ўроқни чеккага ташлади-да, уст-бошини қоқиб ҳовлига юрди.

Рўзим бўғолтир худди сўрига бемалол ёнбошлаб олган, чағир кўзлари ҳовлига ўрлаган узум зангида эди. Деҳқонбойни кўрди-ю, чекаётган сигаретини ўчириб чаққонлик билан ўрнидан турди.

— Ассалому алайкум, Деҳқонбой ака, — қўлини узатаётиб хиринглаб кулди. — Бормисиз ака? Эсон-омонгинамисиз? Ўғилча ўқишга кирибди, бир оғиз индамайсиз-а? Индамасангиз индаманг, мана, чақирмасангиз ҳам зиёфатга келдим.

Деҳқонбойнинг кўзи кўрпача устида ётган қоғозга ўроғлик нарсага тушди. Рўзим билан сўрашар экан, миясини бир ўй пармалаб ўтди: "Уйда гўшт бормикин ўзи?"

— Аммо лекин зўр иш бўлибди, — ҳисобчи болишга янада бемалолроқ ёнбошлаб шанғиллашда давом этди, — Деҳқонбой аканинг ўғли ўтибди, деб эшитгач, жуда қувондим. Минг қилсаям, бир элнинг одамимиз-да ахир!

Бу орада Фотима дастурхон ёзди, бор-йўғини ўртага қўйди. Кимсан колхознинг ҳисобчиси келди-да! Деҳқонбой хотинининг пухталигига ичидан севиниб ўтирди.

— Хафа бўлмасангиз бир нарсани сўрайман, — деди ҳисобчи мезбонга кулимсираб, — сир бўлмаса айтинг, ўша домла билан қандай танишгансиз, ўзи?

— Қайси домла билан?

— Жуда муғомбир экансиз-эй, Деҳқонбой ака, сизни шундай деб ўйламовдим. Қайси домла бўларди, ўша Ўктамжонга ёрдам қилган домла-да!

Деҳқонбой бир муддат жим қолди. Нима десин. Танишим бор, ёрдам қилди деса, ўғлининг юзига оёқ қўйган бўлади. Умрида ёлғон гапирмаган. Йўқ, деса барибир ишонмаса керак, чунки булар ҳамма нарсани ўзининг қаричи билан ўлчаб ўрганган.

— Энди гапнинг рости, Рўзимбой ука, менинг унақа танишим йўқ. Мана ўтириш-туришим, — қўли билан ҳовлига ишора қилди.

— Оббо, — ялпайиб ётган ҳисобчи чордана қуриб ўтириб олди, — қўйинг шу гапни энди. Замоннинг боришини кўряпсиз-ку. Институт дегани колхўзнинг клуби эмаски, дуч келган ипирисқи кириб кетаверса. Ҳозир ё заринг бўлсин, ё зўринг! Сизнинг зўрингиз бор экан, қаддингизни уринг! — Рўзим сенда зар нима қилади, дегандай супадаги униқиб кетган эски полосга чимирилиб қараб қўйди.

Фотима икки косада райҳон иси уфуриб турган шўрвани дастурхонга қўйгач, суҳбат бир зум узилди. Рўзим бояги қоғозга ўроғлик нарсани очди. Арок экан.

— Шуни чатоқ қилибсиз-да, Рўзимбой, — Деҳқонбой астойдил ҳижолат тортди, — арок уйда бор эди-ку...

— Қани, — Рўзим унинг сўзини бўлди, — мана шу йигитчанинг ўқишга ўтганини бир ювайлик.

Ўз уйингда ичмай ўтириш уят, тағин бунақа нозик меҳмоннинг олдида. Деҳқонбой пиёласини бир кўтаришда бўшатди-да, овқатга қўл чўзди. Фотиманинг садағаси кетса арзийди. Шўрвани боплабди. Эриб кетдими, илкис ўрнидан туриб ичкаридан битта арок олиб чиқди. Ҳисобчи пишиллаб, овқатдан бош кўтарди.

Мезбоннинг ўрнига ўзи пиёлаларга тўлатиб арок қуйиб, биттасини уй эгасига узатди. Кўзларини хиёл қисиб синовчан нигоҳ билан унга қаради.

— Ёрдамингиз керак, ака, — деди овозига ялинчоқ тус бериб, — мана ўғлингизнинг мушкули осон кўчибди, маладес. Худо хоҳласа, бизнинг болаям келаси йил мактабни тамомлайди.

Ўқиши... ҳа, энди эл қатори. Ана шу ўғилчани ўқишга киритишга танишингиз ёрдам қилсин. Бир оғиз айтасиз, сўзингизни синдирмас.

"Эҳ-а, боядан бери ширин сўзлаб "ака-ака"лаб ўтиришининг сабаби бу ёқда экан-да". Деҳқонбой негадир ич-ичидан ғурур, қувончга ўхшаган туйғуни ҳис этиб тамшанди. Лекин сир бой бермади.

— Шу гапни ким айтди ўзи? Ахир мен бир...

— Э-э-э, бу ёғини суриштириб нима қиласиз? — Рўзим яна шишага қўл чўзди. — Мен оддийгина деҳқон бўлсам, демоқчисизда. Англадимми? Қўйинг шуни, гап ундамас. Омадингизнинг келгани шу, танишингиз бор экан, кўмаклашибди, маладес, всё. Энди бизга ҳам бир акалик қилинг.

Рўзимнинг гапи хуш ёқдими ё ичган ароғининг таъсирими, ҳарқалай, Деҳқонбой алланечук ҳаволанди. Назарида ўзига ҳам чиндан таниши бордай туюлди. Олиб чиққан ароғини очиб ўзига озроқ, меҳмонга кўпроқ қуйди. Бу гал Рўзим манзиратни кутиб ҳам ўтирмай пиёласини бўшатди. Газак чайнаб туриб:

— Бу, Деҳқонбой ака, шоли-поли экасизми? — деб сўради.

— Йўғ-е, — рости бу савол мезбонга сал малол келгандай бўлди, — қишлоқ ҳар қарич ер ҳисобда-ю, менда шоли нима қилсин?

— Ташвишланманг, — ҳисобчи овозини сал баландлатди, — баҳорда йигирма сотих ер ўзингизники. Гапим гап. Шу, ака, менинг ҳам унча-мунчага гапим ўтмайди. Худо хоҳласа, менга ёрдам этсангиз, қуруқ қўймайман, ака.

Деҳқонбой бу гал ҳам эътироз билдирмоқчи эди, лекин гапи оғзида қолди.

— Қани, қуйинг, бугун ўзи ичадиган куним экан.

Алламаҳалда меҳмонни кузатиб уйга кираркан, Деҳқонбойнинг ҳийла кайфи ошган эди. "Ё тавба, сира гапиргани қўймади-я, энағарнинг бўғолтири, у десам бу деди, бу десам у деди, хуллас ёрдам берасизга чиқариб кетди. Кошки, ўша прописир Деҳқонбой қачон келар экан, деб қараб ўтирган бўлса". Деҳқонбой бўлаётган ишлардан ҳайратга тушиб айвонда серрайиб туриб қолди. "Э, нима бўлса бўлар, айтдим-ку танишим йўқ деб".

Томошанинг зўри шунда бошланди. Умрида Деҳқонбойнинг кўчасидан ўтмайдиган Рўзим ҳар гал учрашиб қолганда қўш-қўллаб саломлашадиган, бола-чақадан тортиб мол-ҳолгача қолдирмай сўрашадиган бўлди. Бир куни...

Деҳқонбой даладан барвақтроқ қайтса, ҳовлида ўттиз-қирқтача қовун, беш-олтита катта тарвуз уюлиб ётибди. Хотинининг оғзи қулоғида.

— Боягина Матюсуф тракторчи ташлаб кетди, — деди у эрининг ҳайрон бўлганлигини сезиб. — Рўзим бўғолтир Деҳқонбой акамга атайлаб бериб юборди, деди. Барака топсин, болаларнинг насибаси. Ҳай бўғолтир сиз билан нега мунақа қалин бўлиб қолди?

Деҳқонбойнинг пешонасига шу топда биров қулочкашлаб мушт туширгандай бўлди. Умрида ҳеч ҳис этмаган, номусдан ҳам кучли бир туйғуни туйди. — "Ҳов, Деҳқонбой, нима қиляпсан ўзи? Бўғолтир аммангнинг ўғлимидики, сенга бекорга қовун бериб юборса, ўликдан кафан таъма қилгандай, сендан ўғлини ўқишга киритишга ёрдам сўраяпти. Сен кимсан-ки..." Шунда уззу-кун китобдан бош кўтармайдиган ўғли Ўктамнинг рангпар юзи кўз олдига келиб ўз-ўзидан уялиб кетди. "Мен нима қилаяпман, ахир бу гапларни эшитса Ўктамжон не ҳолатга тушади?" Қишлоқда миш-миш тарқатган Норжон сатанг ҳам, чағир кўз Рўзим ҳисобчи ҳам кўзига балодай кўриниб кетди. "Ҳе, аттанг, ўшанда шартта-шартта "Қўй жўра мунақа гапингни", деб айтсам бўларкан".

У Фотиманинг ҳай-ҳайлашига қарамай қовун-тарвузларни қўшнининг эшак аравасига юклади-да, бир зумда Рўзимникига етиб борди. Серҳашам дарвоза олдида жиндай ҳаяллади. Сигарет бурқситиб эшикни очган ҳисобчи Деҳқонбойни, қовун-тарвузларни кўриб кўзлари олайди.

— Келинг ака, тинчликми? — у Деҳқонбойга бошдан-оёқ ҳайрат билан тикилди.

— Тинчлик, — Деҳқонбойнинг сал муддат овози чиқмай қиринди, — шу, қовунларингизни обкелдим.

— Ие, нимага, ахир мен болаларингизни есин деб...

— Йўқ! — Бу гал Деҳқонбойнинг овози шаҳд билан чиқди, — менинг болаларим қовун емайди. Кейин ука, ўғлим ўзи ўқиб ўзи ўқишга кирди. Менинг ҳеч қандай прописир танишим йўқ, билдингизми? Мабодо бўлган тақдирдаям, мен унақа ҳаром савдога бош қўшмайман.

Ҳисобчи кирпини кўрган илондай бақрайиб қолди. Сигаретини жаҳл билан чеккага улоқтирди-да, тўнғиллади:

— Шуни олдинроқ айтмайсизми? Ҳе садқаи одам...

— Ҳе, сендақа... — Деҳқонбой важоҳат билан бир қадам олдинга югурди-ю, шайтонга ҳай берди. Эшакнинг қоринбоғини ечиб аравани бўшатди-да, шартта изига қайтди. Руҳи алланечук енгил тортиб, умрида қўшиқ айтмаган одам ҳиргойи қила бошлади.

«ЖАҲОН АДАБИЁТИ» 2007, феврал

Журналнинг мазкур сони америка адабиёти классиги, "Мартин Иден" номли машҳур романи билан ўзбек китобхонларига яхши таниш Жек Лондоннинг икки ҳикояси билан очилади. "Сейзер хоним" ҳикоясини ўтган асрнинг 70-йилларида Тоғай Мурод ўзбекчалаштирган. "Мексикалик" ҳикояси таржимаси эса Ҳайдар Иброҳимов қаламига мансуб.

Буюк Ҳомернинг "Одиссея" достонидан "Тўққизинчи қўшиқ"ни атоқли таржимон Қодир Мирмуҳамедов таржимасида ўқийсиз. Умуман, жаҳон адабиётининг бу каби обидаларининг она тилмизга таржима қилиниши улкан маданий ҳодисадир.

Сиз дастлабки қисмини журналнинг январ ойи сонида танишган Димфна Кьюсакнинг "Ўлимнинг оти ўчсин" номли романи давомини ҳамда Патрик Жозеф Бьюкененнинг "Ғарбнинг ҳалокати" китобидан яна бир неча бобларни ҳам журналнинг ушбу сонида ўқийсиз.

Улуғ шоиримиз Алишер Навоий таваллуд топган ой муносабати билан журналнинг феврал сонида ЎзМУ профессори Ботирхон Акрамнинг "Илоҳий миръот — тажаллиётнинг "Алишерий" тимсоллари" ва фалсафа фанлари номзоди Абдуқаюм Пардаевнинг "Навоий ижодида маънавият ва маърифат" мақолалари эълон қилинган.

Журналларни варақлаганда...

"Адабий танқид" рукнида берилган тадқиқотлар кўпчиликда, айниқса, замонавий ўзбек шеърияти билан қизиқувчиларда жиддий қизиқиш уйғотиши шубҳасиз. Бунда биз мазкур рукнда эълон қилинган филология фанлари докторлари Ҳамидулла Болтабоевнинг "Модернизм ва янги ўзбек шеърияти" мақоласини ҳамда Ҳакимжон Каримовнинг "Руҳдаги сокин ҳайқириқ" (шоир Турсун Алининг "Сокин ҳайқириқ" шеърлар китобига бағишланган) тақризини назарда тутаяпмиз. Шунингдек, Амир Файзулланинг "Ўзбекистон шарқшунослари" китоби ҳақидаги, тадқиқотчи Адиба Давлатованинг "Тафаккур ва бадиий ижод уйғунлиги" мақолалари ҳам қизиқиш билан ўқилади.

Журналнинг ўтган сонидан бошлаб эълон қилинган Ҳилари Нгвнонинг "Преториялик кишилар" саргузашт романи якунини ҳам ушбу сонда ўқийсиз.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотига номзодлар

СОМОН ЙЎЛИНИНГ ҚАЛБДАГИ ИЗЛАРИ

Кавокиб сайри... у ҳар кунгидан сирлироқ кўринади. Унинг пинҳон сирларидан воқиф бўлишни истасак, шомдан саҳаргача бедорлик масъулияти зиммага тушади. Сомон йўли шунчалар каҳкашон ва ҳайбатли, ундаги ҳар бир юлдуз, нурли ва хира бўлишидан қатъи назар, эътиборни тортади. Чунки бу буюклар каҳкашони, ундаги ҳар бир ёритгич ўз номи билан *юлдуз*. Бу йўлда *фикрлари санжоб, жангари* бўлгани учун шўровий зуғумлардан илоҳий узлатга чекинган Борис Пастернак ва қатағон деб аталган ўлим машинасининг остида янчилган Осип Мандельштам; 14 ёшидан Умар Хайём руҳида тўртликлар ёзиб, Америка модернизмининг "кулга айланган муҳит"ида ўсиб-улғайган Томас Элиот ва ўзини шоир деб билмай, келажакнинг масрур шоирларига мактублар битган француз Сюлли Прюдом; юртини тарк этиб Парижда ўпка шамоллашидан вафот этган Костя Бальмонт ва 30 ёшида ватандан кетса-да Жуков ўлимига марсия ёзишни фуқаролик бурчи, деб билган Иосиф Бродский; ўзбекнинг ипаги қадар нафис шеърлар битган француз Ален Боске ва худди ўзбек шоиридай "пахтамиз кўзимизни тўсди оқ булут янглиғ", деб ёзган швед Харри Мартинсон; экинзор ўрмонларни дуоибад қилган румин Тудор Аргези ва готик италян оҳангларида сонетлар битган Жозуэ Кардуччи ва "Ватаним" дея ўч овозли қўшиқ куйлаган Паруйр Севак; шеърлари худди ўзбекча ёзилгандай бизга қадрдон бўлиб қолган Расул Ҳамзат, Мустай Карим ва Ўлжас Сулаймон... Буларнинг бари Иброҳим Ғафуров ўнгсўзи билан "Сомон йўли чечаклари" (2004) номига тавсия этилган жаҳоннинг улуғ шоирлари сайланмасидан жой олган. XIX — XX асрнинг долғали давоида яшаган турли йўналишдаги ва эътиқоддаги 18 улуғ шоир асарларини бир китобга жамлаб, шеърий гулдастага тузиш осон иш эмас, албатта. Турли чаманлардан тўплаб, бизга етказиш илинжида Кавокиб сайрини "шаб то саҳар бедор" кезган шоир Мирпўлат Мирзонинг мутаржимлик салоҳияти билан бирга улар ҳақида ўзбек китобхонида тасаввур уйғотишни ният қилган ижодкорнинг миллий-маънавий юмушини қадрлаш лозим бўлади. Эҳтимол, мана шу тўплам воситасида осмон пастлагандай бўлар, бизнинг нигоҳларимиз илғамас юлдузлар худди кўл узатганда етадигандай яқинлашар, бироқ италян шеъриятининг бетакрор вакили Жозуэ Кардуччи ёзганидай:

...осмон пастлаганди ва унда қат-қат
сузарди қўрғошин булутлар оғир.

Биз бу улкан осмон ёритгичларига яқинлашгандагина, ундаги ёруғлик кучи баробар инсоний дард ва ишқ ёқлар қарор топганини англашимиз мумкин. "Бехад ранг-баранг шоирларнинг сўз оламларини умумлаштирмоқ истаган мунаққид Иброҳим Ғафуров Ален Боскенинг мана бу — **"Ҳар ким ҳад-ҳудудсиз ҳасратин орқалаб борар"** сатрига таяниб ёзганидек: "Булар наинки чексиз-чегарасиз инсон ҳасратлари... булар иш билан бирга доим уйқу нималигини билмайдиган гурсиллаган юраклар, безовта шовуллаган уммонлар, интиҳосиз армонлар, ҳеч нарса билан ўчириб бўлмайдиган яшаб бўлинган ўтмишнинг излари, туганмас тутаб турган жароҳатлар...". Ҳар бир шоир қалбига яқинроқ туриб "қараганда" ўша жароҳат изларини аниқроқ пайқаш мумкин бўлади. "Ҳосилсиз замин", "Ғовак одамлар", "Кулга айланган муҳит" каби шеърий мажмуалари билан инсон ҳақидаги тасаввурни мураккаблаштирган Томас Элиот ёзади:

Дунё мубҳамлашар,
ҳаёт, ўлимнинг
Таниш оҳанглари мураккаблашар.

Ёки Ален Боске:

Дўстим,
Ҳақиқатинг сенинг содда бўлса гар,
Нон каби, муҳаббат каби,
нигоҳ каби, бўса каби,
ердаги тош каби,
менга қарзга бериб тур —

дея илтижо қилади ва:

Ҳақиқат — оппоқ қанд каби
эрир рўёда
Ой ботиб, чиқар ой.
Қўғирчоқдан ҳам
Одам чандон арзон. Қўркув зиёда.
Каззоблар ошиғи олчидир ҳар дам.
Сайёра башарнинг зиндони бу кун...

деб ёзганида бу талотўмларга тўлган дунёмизнинг беадад ҳасратларини англатиб, "тахтларни қутқара билмаган шеърият"дан ўкинади. Булғор шоири Любомир Левчев эса ғамгин, уйга толган шоирга мурожаат қилиб, ундан нажот йўлларини сўрайди ва итоатга айланган исённи шоирнинг баҳсли сўзларидан сўраш баробарида:

Телба исёнингга барча кўникди
Ҳам янги усулинг барча олди тан.
Муҳаббатсиз совуқ бўсадай худди
Бундайин итоат жирканч ва тубан

деган хулосага келади.

Гарчи ранглар ва садолар хилма-хил бўлмасин, бу тўпламдаги шеърлардан дардли XX асрнинг ҳиркироқ овози эшитилиб туради. 30-йилларнинг қатағонини бошқалардан кўра эртароқ сезган шоирлар буюк шахсиятпарастлик қуюқидан юртини огоҳ қилмоқчи бўлади. "Яшаймиз ватанни гоҳ сезиб-сезмай..." шеърида "миллатлар отаси" ҳақида "ҳар сўзидан юрт титрайтган, бармоқлари мисли семиз қурт, суваракникидай кўзлари нурли", деб ёзгани учун қамоққа олинган ватанпараст шоир Осип Мандельштам жафокор даврнинг "шивир-шивир"ини сўзга солганди:

Қайда занжирланган фарёдли сукут,
Қайда Прометей — нажот кояси.
Қайда қонга ташна жезтирноқ бургут,
Самовий кулфатнинг қора сояси...

Оврупанинг 15 забардаст шоири мунгли овозлари қулоққа оғир келган бўлса, иккинчи тўпламдаги қозоқ дўмбирасининг сайроқи оҳанглари хуш келгандай бўлади. "Сомон йўли..."даги фикрлар заҳматидан майишган туйғулар таниш тароналарни тинглаб енгил тин олгандай бўлади. Ҳар доимгидан дўмбираси масрур сайраб, ўланлари бизга яқинроқ эшитилаётган Абайдан тортиб Абдулла Аймоққача бўлган қозоқ қўшиқларимизнинг унларини эшитамиз, уларни тинглаб бамисоли уйғониб кўргандай тасаввур қиламиз. Бу устоз Озод Шарафиддинов даъвати-ла "Сайра, дўмбирам" (2005), деб гурунг бераётган қозоқ шоирлари шеърларидан тузилган гулдаста туфайлидир.

"Кулгальжино кўлларида куз алангаси..." деб бошланувчи Ўлжас Сулаймоннинг шеъридаги кабиг бир қушнинг ўлимини фожиа деб билган шоирнинг инсон фожиасини яшириқ тасаввур қилиш мумкин. Шу каби "Сайра, дўмбирам!" тўпламида қозоқ шеъриятининг энг гўзал ва ёрқин намуналари тўпланган.

Бу икки тўплам, нафақат икки дунё, балки сўнгги икки юзйилликнинг турфа дунёлари бўлганини, уларнинг тиниқ-хира нурлари-ю, унли-унсиз оҳангларидан сўз очади. Табиийки, бу юзлаб шеърлар бир оний илҳомнинг меваси эмас, бир зарб билан уларни пақкос таржима қилиб бўлмайди, хатто энг сермаҳсул юлдузли онларда ҳам. Бу изланувчан таржимон-шоир қалбининг дўстлари, сирдошлари. Кези-кези билан уларни қайта-қайта мутолаа қилган, мутолаа таржимага, таржима таъсирга айланган. Бу таъсир акс-тасир бериб, янги-янги сирли шеърлар туғилган.

Ҳар дилнинг ўз майли
бордир дунёда,
Ҳар кимнинг ихлоси —
ҳар нималарга.
Балки озроқ бўлди,
балки зиёда —
Бердим мен
умримни таржималарга.

Ушбу икки тўплам мутолаасидан сўнг (гарчи уларни бир зарб билан, бир ўтиришда ўқиб бўлмаса ҳам) бизни янги шоирлар оламига сайёд қилгани учун, таржималар савияси ва даражасидан қатъи назар, бизни буюклар каҳкашонига бошлагани учун таржимон-шоир Мирпўлат Мирзодан миннатдор бўламиз. "Буюкликдан буюклик туғилиб келар доим" (А.Орипов) деганларидек, ушбу таржималар янги, буюк шеърларга доя бўлажагига умид қиламиз.

Ҳамидулла БОЛТАБОЕВ,
филология фанлари доктори,
профессор

Абдулла Қаҳҳор — 100

Атоқли адиб Саид Аҳмаднинг устоз Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотираларида ибратли фикр бор. Баъзи шогирдлар устози ҳақида хотира ёзаётганда ўзини ўша аллома билан тенгма-тенг қўйишга уринади. Гўё улкан адиб нуқул шу шогирди билан бамаслаҳат иш қилгандек. У ёки бу асарини айнан шу шогирдининг тавсияси билан ёзгандек. Бу — юмшоқ қилиб айтганда, нокамтарлик.

Абдулла Қаҳҳор ниҳоятда зиёли, ниҳоятда маданиятли, ҳеч қачон овозини кўтариб гапирмайдиган инсон эди. Бироқ 60-йиллари адабиёт остонасида довдираб турган биз каби ёшлар у ёқда турсин, Қаҳҳор домланинг тенгқурлари ҳам у киши билан ўйлашиб гаплашар, бир қадар ҳайиқиб туришарди. Сабаби, Абдулла Қаҳҳор ҳар қандай вазиятда ҳам аввало адабиёт манфаатини ҳимоя қиладиган, ҳақ гапни айтишдан ҳайиқмайдиган виждонли адиб эди...

Ўткир ҲОШИМОВ,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

ПАРДОЗ ЭМАС, ҲУСН КЕРАК!

1963 йили "Шарқ юлдузи" журналида "Чўл ҳавоси" деган биринчи қиссам эълон қилинди. Тошкент давлат университети(ҳозирги Миллий университет)нинг учинчи курсида ўқир эдим. Бўкада пахта териб юрганимизда курсдошимиз Тўлқин Алимов(ҳозир таниқли таржимон) Тошкентга — уйига бориб келадиган бўлди. (Тўлқин ака янги уйланган, домлалар инсоф қилиб, ойда бирикки марта уйига юбориб туришарди.) Эртасига қайтиб бориб, "Сенга Абдулла Қаҳҳордан хат кепти, факультетга келган хатлар орасида ётган экан, уйимга ташлаб келдим", деди. Бу — мен учун энг бахтли кун эди! Ўша кезлари Қаҳҳор домла "йилт" этган истеъдод пайдо бўлиши билан асарини ўқиб, дарҳол йўқлар, ёш ижодкорларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлашга ҳаракат қиларди. Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Ўлмас Умарбеков, Учқун Назаров каби истеъдодли қаламкашларнинг дастлабки асарларига юқори баҳо берган, илиқ фикрлар билдирган эди. Мен учун домладан хат олишнинг ўзи катта воқеа эди. Демак, устоз журнални ўқиган. Майли, қисса маъқул келмаган бўлса, койиган бўлса ҳам хурсандман. Домла ўқиганининг ўзи катта гап.

Яна бир неча ҳафтани "ичим қуриб", амаллаб ўтказдим. Ниҳоят, "оқ олтин" далаларида тағин бир ойча "жавлон ургач", Тошкентга қайтдик. Биринчи қилган ишимиз — қопимизни орқалаб, Тўлқин аканинг уйига бордик. Қўлимиз титраб, хатни ўқидик. Устоз ёш ёзувчининг боши осмонга етадиган самимий сўзлар ёзган, бирдан лов этиб аланга билан бошланган ижоднинг келажаги порлоқ бўлишини айтган, аммо шу алангани ҳеч қачон пасайтирмаслик, ижодни тугатмаслик зарурлигини ҳам алоҳида таъкидлаган эди...

Қаҳҳор домладек қаттиққўл устоз мақтовини эшитган биздек "азамат" олдида янги муаммо пайдо бўлди. Домлага миннатдорлик билдириш керак. Аммо қандай қилиб? Хатга жавоб хати ёзиш — олифтагарчилик. Раҳмат айтиб, қўнғироқ қилиш — нокамтарлик. Уйига борай десам, нима баҳона топишни билмайман, одобсизлик бўлади, деб ўйлайман. Кунлардан бирида оқсоқол адиб Йўлдош Шамшаров "Сени Қаҳҳор домла сўради", деб қолди. Йўлдош аканинг далдаси билан домланинг Ёзувчилар боғи ёнбошидаги шийпонига бордик. Абдулла Қаҳҳорнинг сочлари оппоқ, юзидан нур ёғилиб турар, паст, осойишта овозда гапирар, осойишта кулар, кулганида чеҳраси янаям ёришиб кетганга ўхшар эди... Аввало, эсимда қолгани шуки, Кибриё опа парамач олиб келди. Қаҳҳор домла "Бу — Кибриё опангизнинг "пажарний овқати", масалliқни тайёрлаб қўяди-да, меҳмон келиши билан дастурхонга тортади", деди. Ростини айтсам, қисиниб-қимтиниб еганим ўша парамач чиндан ҳам ғоят мазали эди. Сўнг адабиёт, ижод, ижодкор ҳақида гап бўлди. Мен бир оғиз ҳам гапирмадим. Қаҳҳор домла ҳам сўзлашдан кўра кўпроқ тинглади. Йўлдош ака ўз мулоҳазаларини анча эркин баён қилди.

Қаҳҳор домла айтган ва хаёлимда муҳрланиб қолган биринчи фикр шу бўлди. Ойбек катта ёзувчи. "Навоий" зўр роман. Фақат бир нарса ёзувчини хийла қийнаб қўйган: романда образ кўп. Албатта, тарихий роман учун шу нарса керакдир. Аммо асарда қатнашадиган одам қанча кўп бўлса, улар образ эмас, шунчаки "персонаж"га айланиб қолиши, ўқувчи кўз ўнгида тирик одам сифатида жонланмаслиги мумкин...

Китобдаги ҳар бир исм ортида одам туради. Ижодкорнинг энг қийин вазифаси ҳам асардаги одамларга жон ато этиш. Домла образ ҳақида тағин бир фикр билдирди: "Асар қаҳрамони иложи борича торроқ тешикдан ўтгани маъқул". Бу гап маъносини тушундим. Китобдаги қаҳрамон, яъни одам қанча кўп синовларни бошидан кечирса, қанча мураккаб вазиятга тушса, ўқувчи хотирасида шунча чуқурроқ муҳрланиб қолади.

Аммо устознинг бир гапини тушунганим йўқ: "Бадиий асарда детал пардоз эмас, ҳусн бўлиши керак! Акс ҳолда, тегирмончининг махсисига ўхшаб қолади". Ажаб, тегирмончи махсисининг деталга нима дахли бор? Орадан маълум фурсат ўтгач тоққа — Сўқоқ қишлоғига бордик. Сўқоқлик шоир Ориф Одилхоновдан қишлоқдаги сув тегирмонига олиб боришни илтимос қилдим. Кирдик. Тегирмончининг ишини кузатдик. Тегирмончилар кўпинча(ҳатто ўша замонда ҳам) намозхон одамлар бўларкан. Бундан ташқари, ун тортилаётганда албатта оёғига махси кийиб юрар экан. Сабаби, дон тегирмон дўлида айланганда ун кукуни атрофга сочилади. Тегирмончи ташқарига чиқаётганда унни увол қилмаслик учун оёғини қоқади. Шунда оппоқ ун тўкилиб, буришган махси кўриниб қолади...

Домла, ҳар қандай чиройли детал ҳам, агар асар тўқимасига табиий равишда сингиб кетмаса, асарнинг ҳуснини очиш ўрнига уни хунук қилиб қўяди, демоқчи экан.

Табиийки, Қаҳҳор домланинг ўзи ҳар бир деталга айрича маъно юкларди. Адибнинг 60 ёшли тўйи муносабати билан домланинг истеъдодли шогирдларидан бири — таниқли ёзувчи ва режиссёр Учқун Назаров устоз ҳақида қисқа метражли ҳужжатли филмни суратга олди. Чамаси бугунги кунгача Қаҳҳор домланинг жонли қиёфаси, сўзлари, гап оҳанги сақланиб қолган филм шу бўлса керак. Филмнинг бир лавҳаси Ёзувчилар боғидаги қадимий арғувон остида суратга олинди. Ўша лавҳада шундай ҳолат бор. Устоз ижод олами муқаддас нарса экани ҳақида гапириб, "Адабиётга мушукка ўхшаб эшик қолиб, туйнукдан кирадиганлар ҳам бор", дейди. Шу лавҳа суратга олингач, устоз жиндай қониқмади. "Битта сўзни айтмабман, — деди. — Мушукка ўхшаб эмас, "ўғри мушукка ўхшаб" дейишим керак эди". Билмадим, у пайтда кино ленталари танқис бўлганми, ё ҳар бир лавҳани қайта-қайта суратга олавериш бир қадар чарчатганми, янгидан тасвирга олишга рағбат сезилмади. Шунда Озод ака жўяли гап айтди: "Энди, домла, эшик қолиб туйнукдан тушганидан кейин ўғри мушук бўлмай, тўғри мушук бўлармиди, шу жумланинг ўзи кифоя шекилли", деди. "Шунақа-ку, — деди домла кулимсираб, — адабиётга эшик қолиб туйнукдан кирадиганларни шунчаки мушукка ўхшатсак, мушукнинг ҳақи кетади-да. Бунақалар жўн мушукмас, ўғри мушук!"

Филмда Қаҳҳор домланинг тағин бир ибратли гапи бор. Устоз "Адабиёт касбми, ҳунарми?" деб савол беради-да, унга ўзи жавоб қилиб адабиёт, яъни ижод шунчаки "сабаби тирикчилик" ҳисобланувчи касб эмас, жуда камёб ҳунар, яъни санъат эканини алоҳида таъкидлайди...

Абдулла Қаҳҳор ёзувчилик аввало фидойи гражданликдир, деган ақидага амал қилар, ҳаётдаги юзакичиликлар, олди-қочдиларга бепарво қарай олмас эди.

Сунъий қаҳрамон "ясашлар", "қўшиб ёзишлар", ҳавойи "ура-ура"лар ҳақида 60-йилларнинг бошидаёқ ташвишланиб ёзган "Ҳуснбузар", "Нурли чўққилар" каби мақола ва ҳикояларида, порахўрликни фош этувчи "Тобутдан товуш" сатирик комедияси ва бошқа асарларида бутун шўролар мамлакатида одат тусига кираётган бундай иллатлар охири яхшиликка олиб бормаслиги ҳақида огоҳлантирмоқчи бўлгандек эди. Чиндан ҳам ўша йиллари "йўқ жойдан бор қилишлар", "пуфлаб шишириш"ларни тез-тез учратса бўларди...

Ўша йиллари кенг тарқалган бир латифа эсимда қолган. Бир куни шахсан Хрушчёв пахта терувчининг маҳоратини ўз кўзи билан кўрмоқчи бўпти. Пахтаси терилмаган далага боришибди. "Пўлат от чавандози" — қаҳрамон механизаторни тайёрлаб қўйишибди. Ўша машинани яратган кекса олим ҳам етиб келибди. "Қани, кўрсат, ҳунарингни!", — дебди Хрушчёв. Қаҳрамон механизатор шўрлик ҳаяжонланганидан шпинделларни шарақ-шарақ қилиб пастга туширибди-да машина тепкисини шунақанги куч билан босибдики, машина қутурган буқадек ўкириб "жавлон ура бошлабди". Бункерга пахта, кўрак, ғўзапоя аралаш-қуралаш бўлиб тўкилиб ётганмиш. Бу ҳам етмагандек, пушталарнинг абжағи чиқиб, чанг-тўзон кўтарилаётганмиш. Кекса конструктор шўрлик "энди тамом бўлдим", деб қўли қалтираб ҳассасига суяниб турса, жиндай "отиб олган" Хрушчёв хитоб қилибди: "Вот это комбайн! Вот молодец! И хлопок собирает и стебеля убирает и землю пашет!"...

Ўз замонасининг "ҳушёр танқидчилари" кўзойнак у ёқда турсин, микроскоп билан қараганда ҳам иллат топиши қийин бўлган "Синчалак" қиссасидан ҳам хато топишган. Ҳамма гап марказий газеталардан бирида "Синчалак"дан кичик бир парча босилишидан бошланган. Газета чиққан заҳоти ҳаммаёқ тўс-тўполон бўлиб кетган. Буни қарангки, А.Қаҳҳор ўз асарида "давлат сири"ни фош қилиб қўйибди. Ўша парчада ёзилишича, чет элдан келаётган меҳмонларни қаерга олиб бориш аввалдан келишиб олинади. Бу — "давлат сири" экан. Чет элликларнинг қаерга бориши ўзининг иши экан... Газетанинг ўша сонига навбатчилик қилган бўлим мудирига ҳайфсан берилади, бошқа чоралар кўрилади. Бўлим мудири аламига чидолмай ёзувчининг ўзига қўнғироқ қилади. Шунда Абдулла Қаҳҳор ўша газета раҳбарларидан бирининг хонасига кириб боради. Раҳбар адибнинг салобатини кўриб ўрнидан туриб кетади. Шунда Абдулла Қаҳҳор бир оғиз сўз айтади. "Бурга йўталса, тиззаси қалтирайдиган раҳбар экансиз! Қўрқманг, тагингиздаги креслони ҳеч ким тортиб олмайди. Бу асар аллақачон Москвада чиққан" — дейди-да, машҳур адиб Константин Симонов таржимасида "Синчалак" босилган "Знамя" журналини унинг столига ташлаб чиқиб кетади.

Қаҳҳор домла шогирдларига қанча меҳрли бўлса, шунча қаттиққўл ҳам эди. Ёшларнинг ҳар бир ютуғидан қувонар, аммо ижодга нисбатан енгилтакроқ муносабатда бўлса аяб ўтирмасди. Буни ўзимнинг аччиқ тажрибамда синаганман. Биринчи асарим анча "довруқ қозонгач", гоҳ у, гоҳ бу нашрлардан "буюртма"лар туша бошлади. Бир журналнинг илтимоси билан ҳикоя ёзиб бердим. Инсоф билан айтганда, ҳикоя жудаям ёмон эмас эди. Аммо таҳририят ўзи буюрган мавзуга ўзи хўжайин бўлгиси келган шекилли, "таҳрир"ни шунақанги боплабдики, бўшгина, совуққина ҳикоя босилиб чиқди. Кунларнинг бирида дўстларим домла мени йўқлаётганини, нимадандир хафалигини шама қилишди. Юрагимни ҳовучлаб устознинг шаҳар ҳовлисига бордим. Ҳозир "пўстагим қоқилиши"ни билиб ўтирибман. Кибриё опа дастурхон ёзди. Чой келтирди. Устоз бир оғиз ҳам койимади. Адабий жараён ҳақида фикрини айтди. Жаҳон адабиётидан кимларни яхши кўришим билан қизиқди. Фақат, чиқиб кетаётиб, остонада ботинкамнинг боғичини терлаб-пишиб боғлаётганимда бир оғиз сўз айтди. "Ҳақиқий ёзувчи қандай машҳур бўлиб кетганини ўзи билмайди. Уни халқ кўтаради. Мен ҳалиям борман, деб эслатиш учун бўш асарни эълон қилиш шарт эмас...". Ана, мен ҳам "насибам"ни олдим! Бундан ортиқ калтак бўлмаса керак! Ўшандан бери, ҳамиша, ҳозир ҳам бирон нарса ёза бошласам, домла елкам оша қараб, "Хўш, буёғи қандоқ бўлаяпти?", деб турганга ўхшайверади...

Устоздан бир марта мадад сўраб борганим эсимда. "Шамол эсаверади" деган қиссам эълон қилинганда уюшмадаги катта йиғинда бир мунаққид "Фалончи ўз асарини "Тендряковдан кўчириб олган" деб даъво қилди. Бу — ёмон айбнома эди. Аслида мен Тендряковнинг ўша асарини кўрган ҳам эмасдим. Фақат мавзу бир-бирига яқин бўлиб қолган экан. Ҳар иккала асарда ҳам худди ўша — 60-йиллари бошланган "кенг оммани эргаштириш учун сунъий қаҳрамон" ясашга уриниш қораланган.

Бир мамлакатда, бир хил муҳитда яшайдиган икки адиб бир-биридан бехабар ҳолда бир мавзуда асар ёзиши табиий ҳол. Буни плагиатга йўйиш оғир айбнома. Айниқса, ёш қаламкаш учун... Дардимни кимга айтишни билмай, Қаҳҳор домланинг олдига бордим. Ҳаяжондан тутилиб-тутилиб бўлган гапни айтдим. Устоз негадир хотиржам жилмайиб қўйди. "Сизни кўчирмакашликда айблаган ўша муллага айтиб қўйинг. Шу гап рост бўлса, Тендряков мендан кўчирган бўлиб чиқади. "Қаҳрамон" ясаб, кўз-кўз қилиш ҳақида мен ҳам аллақачон ёзганман. Бир мавзуда ўнта ёзувчи ўн хил асар ёзиши мумкин. Ҳамма гап ўша мавзуни ким қандай уддалашида. Уёғини сўрасангиз, адабиётда бир-бирига ўхшаш лавҳалар ҳам етарли. Айтайлик, "Бой ила хизматчи"да ҳам, "Ўтган кунлар"да ҳам, "Қутлуғ қон"да ҳам асар қаҳрамонлари заҳар ичиб ўлади. Нима, шу билан ёзувчилар бир-биридан кўчирган бўлиб қоладими? Бу асарларнинг бирини олиб қолиб, бошқасини ташлаб юбориш керакми, энди?"

Устоз ҳузуридан елкамдан тоғ ағдарилгандек енгил тортиб чиқдим...

Абдулла Қаҳҳор ҳақида гап кетганда, Кибриё опани эсламаслик адолатдан бўлмайди. Устоз нимаики ёзган бўлса, ҳаммасида умр йўлдошининг хизмати бор. Опа умр бўйи адибнинг ижод қилиши учун имкон қадар қулай шароит яратиб беришга уринган. Қолаверса, ўзи ҳам ижодкор сифатида домлага жўяли маслаҳатлар берган. Домла вафот этганидан кейин ҳам Кибриё опа ўз умрининг охиригача ҳар йили сентябр ойида адиб туғилган кунни хотирлаб, устознинг дўст-биродарлари, содиқ шогирдларини бир даврага тўплашдан чарчамади. Опа вафотидан сўнг бу анъанани Кибриё опанинг укалари, жиянлари давом эттирдилар. Қаҳҳор руҳини ҳамиша эъзозлаб келдилар.

Абдулла Қаҳҳор бир умр Ватан озодлиги, юрт истиқлолини орзу қилиб яшади. Мамлакатимиз Президенти қарори билан Абдулла Қаҳҳор таваллудининг юз йиллигини нишонлашга киришилгани устоз умр бўйи орзу қилган адолат тантанасидир, десак, тўғри бўлади.

Журналларни варақлаганда...

"ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ"
2007 йил, 1-сон

Журналнинг ўтган йилги 3,5 ва 6-сонларида атоқли тилшунос Азим Ҳожиевнинг "Ўзбек тилшунослигининг долзарб муаммолари" туркум мақолалари эълон қилинган эди. Ушбу сонда муаллифнинг мазкур мавзудаги тўртинчи мақоласи билан танишасиз. Таниқли олимлар Низомиддин Маҳмудовнинг "Нутқ маданияти ва бошқа фанлар" ҳамда Ҳ.Неъматов, Э.Бегматов ва М.Тиллаеванинг тилшунослик муаммоларига бағишланган тадқиқотлари ҳам журналнинг шу сонида чоп этилган.

"Адабиётшунослик" рукни остида берилган илмий мақолалар, асосан, мумтоз меросимиз намояндалари ижодига доир мавзуларни ўз ичига олади. Чунончи, А.Абдуллаевнинг "Насим ул-ҳулд" қасидасида ирфоний ғоялар", Ш.Шукуровнинг "Алишер Навоий ва Бадриддин Ҳилолий", Р.Абдуллаеванинг "Ғарб олимлари Навоий ва Бобир ижоди ҳақида" мақолалари шулар сирасидандир. Б.Назаровнинг тадқиқотида эса атоқли шоир Эркин Воҳидов ижодининг XX аср ўзбек адабиётидаги ўрни ва аҳамияти таҳлил этилган.

Халқ оғзаки ижоди, ўзбек шеъриятида сонет ва тилшунослик муаммоларига оид изланишлар журналнинг "Илмий ахборот" рукнида эълон қилинган.

"Тил ва адабиёт" журналининг жорий йилдаги илк сони мундарижасини бойитган илмий-таҳлилий мақолалар орасида Д.Салоҳийнинг "Таҳлил ва талқин масъулияти" ҳамда Н.Рамазоновнинг "Яна "таҳрирни таҳрир" масаласи хусусида" сингари чиқишларини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз.

Шунингдек, журналнинг мазкур сонида "Олтин ёрuқ" асарининг давомини, фанимиз заҳматкашлари ҳақидаги дил сўзлари ҳамда илмий ҳаётга доир ахборотларни ўқийсиз.

ЁШЛИК
2007 йил, 2-сон

Ёшликка хос шижоат, сурур навқирон ижодкорлар авлодининг суюкли нашри — "Ёшлик"нинг бу сонида ҳам барқ уриб ўзини намоён этиб турибди. Албатта, ижод шундай тилсимки, бунда устозлар тажрибасидан бебаҳра қолмаслик лозим. Шу маънода, "Ёшлик"нинг бу сонида таниқли шоира Гулчеҳра Жўраеванинг янги туркуми эълон қилинганини қутлаш жоиз. Туркумдаги шеърлар ёшликка, соҳир туйғуларга, инсоний поклантирувчи туйғуларга бағишланганини билан эътибор қозониши тайин. Шоир Қадам Саид Муроднинг "Фироғийнома" туркумидаги маънавий қадриятларга, улуғ алломаларга, умр ғаниматлиги ва эзгулик қадрига бағишланган шеърлари, ғазаллари муштарийлар қалбидан жой топади, деб ишонамиз.

"Ёшлик" ўз номи билан навқирон ижодкорлар минбари. Шу боис, ушбу сонда ҳам уларга кенг ўрин берилган. Хусусан, драматик асарлари билан танилиб келаётган Ғафур Шермуҳаммаднинг "Саман той" қиссаси, Шавкат Ёдгоровнинг "Нурота томонларда" сарлавҳаси остидаги, Гулсара Мамарасулованинг "Армонга айланган бахт" ҳикоялари, Фароғат Худойқулова, Дилором Дилҳоҳ, Эътибор Норбўтаева ва Дилфуза Бекназарованинг шеърлари бугунги ижодий жараёнда ёшларнинг фаоллигидан ва бадиий сўз сеҳрини тобора қунт билан эгаллаб боришаётганидан далолат бериб турибди.

Шоир Ашурали Боймуродовнинг янги шеърлари, адиба Маъсума Аҳмедованинг кичик ҳикоялари, Абдураззоқ Обрўйининг ҳазил шеърлари, Мирзали Акбаров таржимасидаги Гёте ҳикматлари журнал мундарижасига ранг-баранглик бағишлаган. Адабиётшунослар Ғайрат Муродовнинг "Икки Абдулла", Адҳамбек Алимбековнинг "Табиатнинг рангин тасвири" мақолалари ва тақриз, тадқиқотлар, бугуннинг долзарб мавзуидаги фикр-мулоҳазалар "Ёшлик"нинг мазкур сонини мазмунан бойитган.

"БУХОРО МАВЖЛАРИ"
2007 йил, 1-сон

"Бухоро мавжлари" журналининг улуғ аллома Абу Али ибн Синога бағишланган бу йилги илк сони тарих фанлари доктори Сурайё Каримованинг "Ибн Сино ва замонавий табобат" ҳамда филология фанлари доктори Бекмурод Йўлдошевнинг "Ибн Сино — тилшунос олим" мақолалари билан очилади. Уларда буюк аждодимиз бундан ўн аср илгари табобат борасида эришган илмий-амалий ютуқлар ҳозиргача фан тараққиётига хизмат қилиб келаётгани ҳақида пухта асосланган хулосалар мавжуд. Ибн Сино қаламига мансуб бир туркум рубоийлар журналда Эргаш Очил таржимасида эълон этилган.

Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Абдулла Ориповнинг "Навоийни англаш" мақоласида улуғ шоирнинг айрим шоҳбайтлари теран таҳлил этилган бўлса, адабиётшунос Ёқубжон Исҳоқовнинг "Навоий тахаллусли шоирлар" мақоласида буюк бобокалонимизга тахаллусдош бўлган ўнта шоир ҳақида мухтасар маълумотлар келтирилган.

Журналнинг фаол муаллифларидан бири ёзувчи Темир Қурбоннинг "Умр" ҳикоясини, жаҳон адабиётидан намуналар, шеърий туркумлар ҳамда тарих фанлари доктори Қаҳрамон Ражабовнинг Бухоро амирлиги шахсиятига оид сонма-сон бериб борилаётган мақолалари "Бухоро мавжлари" ўқувчиларини бефарқ қолдирмайди, деган умиддамиз.

Юртимизда театрлар кўп. Бу даргоҳларда фидойилик билан меҳнат қилиб, халқимиз маънавиятини бойитишга ҳисса қўшаётган санъат аҳли ундан-да бисёр. Ана шу фидойилар орасида бугунги суҳбатдошимиз — Абдулла Қаҳҳор номидаги Сатира театрининг етакчи актёрларидан бири, кўп йиллардан буён саҳнага садоқат билан хизмат қилиб келаётган Амина Иботулинанинг алоҳида ўрни бор.

Амина ИБОТУЛИНА:

БОЛАЛАР ТЕАТРИНИ СОҒИНИБ ЯШАЙМАН

Актёр ўз ижодий фаолиятини республика Ёш томошабинлар театрида бошлаганидан ҳамиша фахрланади.

— Шу даргоҳда ўсиб-улғайдим, обрў-эътиборга эга бўлдим, — дейди Амина опа. — Болалар учун томоша қўйиш, уларнинг беғубор чеҳраларида шодлик аломатларини кўриш, ишонувчан нигоҳларида ўзингга нисбатан меҳр-муҳаббат уйғунларини туйишдан ортиқ бахт йўқ. Болалар саҳнаси менга ростгўйликни, кўнглини очиб рол ўйнашни, саҳнадан туриб томоша залининг тафтини ҳис этиб туришни ўргатди.

Бунгача эса институтда маҳорат ва режиссурадан сабоқ берган Турсунбой Исроилов, саҳна нутқини маромига еткизиб ўргатган Сотимхон Имомхўжаев каби устозларим ўгитларидан баҳраманд бўлганман. Энг муҳими, мен институтдаги ва театрдаги устозларимдан санъатга фидойиликни ўргандим. Ҳозир эса театрга илк қадамини қўяётган ёш актёрларга ҳам худди шу фазилатни юқтиришга ҳаракат қиляпман. Бироқ бугунги ёшлар орасида театрнинг машаққатларига дош бериб, моддий қийинчиликлардан чўчимай, томошабин олқишидан мамнун бўлиб ишлашга рози бўлаётганлари жудаям кўп эмас. Тўғриси, айримлар туппа-тузук санъаткор бўлиб туриб ўз истеъдодларини у қадар қадрламайдилар. Баъзан иш фаолиятларини ўзгартиришади, ҳатто тадбиркорликка ўтиб кетганлар ҳам бор.

Эҳтимол, бунинг унчалик айби йўқдир. Лекин мен орзу билан санъат остонасига қадам қўйиб, кейин ундан четлашган одамларга ачинаман. Оллоҳ берган истеъдоддан халқ баҳраманд бўлиши зарур.

— Амина опа, билишимча, сизнинг ота-боболарингиз асли Бошқирдистондан экан. Лекин сиз ўзбек тилида шундай жонли ва ифодали, сўзларни тўғри талаффуз билан гапирасизки, қойил қолмай бўлмайди.

— Тўғри, мен ўзбек юртида туғилган татар қизиман. Отам Афраийим Иботулиннинг авлодлари анча илгари бу ерларга келиб қолишган ва отам Тошкентда туғилганлар. Онам Мафтуха Исломмуродова Бошқирдистонда туғилганлар. Мен соф ўзбекча гапираман, ўзбекча фикрлайман ва ўзбекнинг урф-одати билан яшайман.

Ўтган йили онамни кўргани бордим. Қандай гўзал манзаралар, ажойиб оққайинлар, қариндошларим ёнимда, ҳамма нарса бисёр. Лекин Тошкентга кетгим келаверди. Уйимга келганимдан сўнг шу қадар хотиржам тортдимки, буни фақат ҳис қилиш мумкин... Айниқса, кейинги йилларда қадрдоним бўлиб қолган Сатира театридан айрилишни тасаввур қилолмайман.

— Дарҳақиқат, театр сизга қадрдон бўлиб кетган. Ўтган давр ичида қанча режиссёрлар билан ишладингиз...

— Ёш томошабинлар театрида Мирзакарим Бобоев билан иш бошлаганман. Ижодимни, ҳаётимни тўғри йўлга солишда у кишининг ҳиссалари катта. Театрга маданий-оқартув техникумини битириб келгандим. Институтга кириш учун ишдан бўшамоқчи бўлганимда, раҳматли Мирзакарим ака сиртқи бўлимда ўқийсан, деб туриб олганлар. Маслаҳатларига кириб, хато қилганим йўқ. Ҳам ўқидим, ҳам ишлаб, актёрлик маҳоратимни чархлаб бордим.

Актёрлик маҳоратим такомилида ажойиб режиссёр, раҳматли Эргаш Масафоевнинг хизматлари катта. Хабарингиз бор, у киши жуда жиддий ва қаттиққўл режиссёр эдилар, назария билан амалиётни бирга олиб борардилар. Актёрларни унвон-унвонсизга ажратмасдилар. Янги спектакл саҳнага қўйилаётганда ҳар бир репетицияга янги фикр топиб келишимизни талаб қилардилар. Шу сабабли кейинчалик бошқа режиссёрлар билан ишлашда қийналмадим.

— Болалар театрини ташлаб кетиш осон бўлмагандир...

— Очиғи, жуда қийналганман. Сатира театрига ишга таклиф қилишганида қалбимда ғалаён бошланган... Узоқ вақтгача театр биноси олдидан ўтганимда ичимдан бир ҳайқириқ келардики, овоз чиқариб йиғлаб юборишдан ўзимни зўрға тиярдим.

— Хўп, Сатира театрига келдингиз, ишлаяпсиз. Нима топдингизу нимани йўқотдингиз?

— Болалар театрининг ўзига хос унутилмас анъанаси бор эди... Абдулла Қаҳҳор номидаги Сатира театрига бошқа театрлардан жуда кўп актёрлар таклиф этиларди, улар ролларини ижро этиб, яна ўз театрларида иш фаолиятларини юритардилар... Театрнинг ўз биноси йўқлиги ҳам актёрларнинг муқим шу ерда қолиб кетмасликларига сабаб бўлади.

Топганим — менинг ролларим. Агар шу театрга келмаганимда Абдулла Қаҳҳорнинг "Тобутдан товуш" асаридаги Хожар ролини ижро этмасдим ёки ёзувчи Тўлқиннинг "Бувам уйланмоқчи" спектаклида кетма-кет учта аёл образини яратолмасдим... Асосийси, Баҳодир Йўлдошев, Носир Отабоев, Нуриддин Қосимов, Ҳабибулла Файзиев каби етук режиссёрлар билан ҳамкорликда ишладим, изландим...булар менинг топганларимдир.

— Кўпчиликнинг айтишича, ҳақиқий ҳаёт эллик ёшдан кейин бошланади. Бу ёшда одам чинакамига пишиб етилади, бошқалар ўрнак олса арзигулик хислатларга эга бўлади, бировларга сабоқ бўладиган нарсаларни тушуниб етади... Сиз бунга нима дейсиз?

— Бир кун мени ўзига устоз, деб билган ҳамкасбларимдан бири "Амина опа, Эстрада-цирк коллежида дарс беришга келмайсизми", деб қолди. Аввалига йўқ, қўлимдан келмаса керак, дедим. Аммо уйга бориб ўйладим... Мен шундай ёшдаманки, ўзимга яраша дунёқарашим, фикр-мулоҳазаларим, қолаверса, актёрлик тажрибам бор, ёш авлодга нималардир дея оламан... Хуллас, ишга келдим. Хато қилмадим... Ичимда тўлиб ётган гапларни болаларга — бўлажак актёрларга улашяпман. Ахир, мен болаларни шу қадар яхши кўраманки, буни сўз билан ифодалаб бўлмайди. Демак, сиз айтган гапда жон бор.

— Бу йил Абдулла Қаҳҳорнинг 100 йиллик тўйи нишонланади... Театр бу санага қандай тайёргарлик кўряпти.

— Биласиз, бизда ёзувчининг "Тобутдан товуш" асари асосида спектакл қўйилган. Энди ана шу спектаклга ёш актёрлар жалб этилади. Иккинчи режиссёр сифатида кўп ишлар менинг зиммамда. Бундан ташқари, "Оғриқ тишлар" асарини саҳналаштирамиз. Менга ҳам рол топилиб қолар, фикримча, Роҳила она образи менга яқинроқ... Хуллас, ҳозир тўйга муносиб тўёна тайёрлаш билан бандмиз.

Саида СОТИМХОН ҚИЗИ
суҳбатлашди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотига номзодлар

МАШАҚҚАТЛИ ИЗЛАНИШ САМАРАСИ

Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳиясининг мусиқа муаллифи, Ўзбекистон халқ артисти, "Буюк хизматлари учун" ордени соҳиби, композитор Мутал (Мутаваккил) Бурҳонов XX аср ўзбек мусиқаси тарихи саҳифаларида абадий из қолдирди. Бу туғма, ноёб истеъдодли, кўп қиррали композиторнинг Мадҳияси, дилрабо қўшиқлари, жўрсиз капелла хор қўшиқлари, лирик романслари, жозибали вокал симфоник асарлари, киномусиқалари, опера ва бошқа саҳна асарларига яратган мусиқалари унга шуҳрат келтирди.

Композиторнинг мусиқий асарлари ширадорлиги, ранг-баранглиги ва услубий новаторлик аломатлари билан бошқа композиторлардан ажралиб туради. У ўз ижодига жиддий ёндашарди. Оз ёзар эдию, лекин соз ёзар эди. Мусиқанинг қайси бир жанрига қўл урмасин, яратган асарлари оригиналлиги, миллийлиги, илоҳий руҳи билан тингловчининг қалбини сеҳрларди. М.Бурҳонов ватани тарихининг, маданияти, мумтоз адабиёти ва мусиқий меросининг пухта билимдони эди.

Нозик табиатли, метин иродали, ҳақиқатпарвар, ватанпарвар санъаткорнинг ҳаёти ва ижодий фаолияти, айрим асарлари йиллар давомида мусиқашунос ва журналистларнинг диққат-эътиборларида бўлиб келди. Матбуот саҳифаларида мусиқашуносларнинг М.Бурҳоновга бағишланган кўплаб мақолалари эълон қилинган. Атоқли композитор Д.Кабалевский ҳам М.Бурҳонов ижодини муносиб баҳолаган эди.

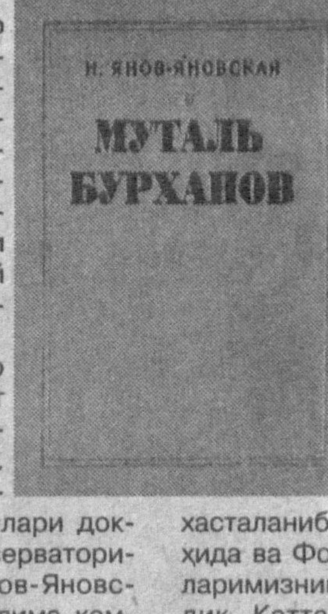

Шунга қарамай композитор босиб ўтган машаққатли ҳаёт ва ижод йўли мукаммал ёритилган монография йўқ эди. Бу жиддий ва жуда машаққатли ишга санъатшунослик фанлари доктори, Ўзбекистон давлат консерваторияси профессори Наталья Янов-Яновская қўл урди. Мусиқашунос олима композиторлар турли авлодларининг ижодий фаолиятларини ва кундалик оммавий мусиқий ҳаётни кузатиш билан бирга, уларни илмий асосда ўрганди. Турли мавзуларда мақола ва тақризлар ёза бошлади. Ўзбек мусиқаси муаммоларига бағишланган илмий иши учун санъатшунослик фанлари номзоди, симфоник мусиқа мавзуидаги иши учун санъатшунослик фанлари доктори илмий даражасига сазовор бўлди.

Н.Янов-Яновская турли мавзуларда илмий мақолалар ёзиш билан бирга, ўзбек халқининг севимли композиторларидан бири, Ўзбекистон халқ артисти, композитор И.Акбаровнинг ҳаёти ва ижодий фаолиятига бағишланган "Икром Акбаров" номли монографик очерк ёзиб, катта ижодий ютуқни қўлга киритди. "Симфоник мусиқа ижодиётида миллий анъаналар", "Ўзбек мусиқий маданияти ҳозирги даврда", "Мусиқий санъатда анъана ва новаторлик муаммолари", "И.Акбаров ва М.Бурҳонов ижодлари мисолида миллий услубий йўналишнинг шаклланиши", 2007 йил нашрдан чиққан "Ўзбек мусиқаси ва XX аср" каби асарлари Истиқлол ғояси асосида ёзилган.

Тиниб-тинчимас олима 1999 йили "Мутал Бурҳонов. Вақт, ҳаёт, ижод" номли монографиясини ёзди. Бастакорлар уюшмасида М.Бурҳонов иштирокида ўтказилган тақдимотда жамоатчилик китобни қувонч билан кутиб олди.

Мазкур монографияни Н.Янов-Яновския композитор М.Бурҳоновнинг хоҳиши ва ёрдамида ёзди. Китобни ёзиш жараёнида, композиторнинг босиб ўтган машаққатли ҳаёт йўлини ёритишда "Бурхоннома" номли китобчадан фойдаланди, барча мусиқий асарларнинг жонли ижроларини кузатди, партитура ва клавирларни синчиклаб ўрганди. Юқорида номлари зикр этилган мусиқашуносларнинг мақола ва тақризларига зарур жойларда мурожаат қилди. Бу кўп ҳажмли, машаққатли илмий тадқиқот ишини катта ижодий ютуқ, десак муболаға бўлмайди.

Бўлғуси композитор М.Бурҳонов мусиқий санъат анъаналарига бой, кўҳна Бухоро шаҳрида, зиёлилар оиласида таваллуд топди. Болалик ва ўспиринлик даврида бошига тушган оғир мусибатларни композитор ўзи шундай эслайди, деб ёзади Н.Янов-Яновская: "Мен уч ёшимда отамдан айрилдим, учта (ота томонидан) амакиларим Бухоро амири томонидан "жадидчи"ликда айбланиб қувғинда бўлдилар. 1926 йили онамдан айрилдим, сўнг кичик акам Минҳож хасталаниб дунёдан кўз юмди. Мен Моҳида ва Фотима опаларим билан амакиларимизнинг қарамоғларида тарбияландик. Катта акам Мисбоҳни 1933 йили ҳибсга олишди. Бу воқеа катта опамга қаттиқ таъсир қилди ва у ўша йили дунёдан кўз юмди. Амакиларим Масҳариддин — адлия вазири, сўнгра Москвада Бухоро Халқ республикасининг вакили, Муаммир — Бухоро Халқ республикаси милиция вазири лавозимларида ишлашар эди. 1937 йили қамоқдаги катта акамни ва учта амакиларимни "миллатчи"ликда айблаб, "халқ душмани" деб НКВД жаллодлари отиб ташладилар. Менинг жигарбандларим бегуноҳ отилганлари тўғрисида 1965 йили суд қарорини олдим".

Мутал Бурхонов Н.Янов-Яновскаянинг фикрича, "...Кўп овозли мусиқанинг услубий йўналишида, турли шакл ва жанрларида, ажойиб, миллий руҳ билан суғорилган, хилма-хил, ранг-баранг мусиқалар яратиб, камолот чўққисига кўтарилди, янгича миллий услубий йўлларни очиб берди, новаторлик ижоди билан абадий мусиқий мерос қолдирди. Унинг яратган мусиқий асарлари ёш композиторларга ҳам ибрат, ҳам мактаб бўлмоқда".

Мусиқашунос олима Н.Янов-Яновскаянинг мазкур монография китоби чуқур мазмуни, юқори савияси, услуби билан бошқа монографик китоблардан ажралиб туради ва Давлат мукофотига муносибдир.

Аҳмад ЖАББОРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, профессор

Икки оғиз дил сўзи

Баъзан бизда чинакам истеъдодли актёрлар етишмаслиги ҳақида нолиш, норозилик оҳангидаги гаплар қулоққа чалинади. Бу ҳозирги актёрлик санъатимизни, ижрочилик оламидаги янги, ўзига хос йўналишларни билмайдиганларнинг гапи. Аслида бизда қобилиятли, образни инкишоф қилиш қудратига эга актёрлар бисёр. Бундай актёрлар доимо драматург ва режиссёрларнинг диққат марказида бўлиши, уларга мўлжаллаб асарлар яратилиши ва саҳнага қўйилиши керак. Турдибек Содиқов ана шундай актёрлар сирасига киради.

УСТАСИ, БАРИБИР, УСТА-ДА

Турдибек Содиқов ўзининг салкам 40 йиллик ижодий фаолияти давомида кескин характердаги образлар ҳамда комик роллар устаси сифатида шуҳрат қозонди. Шуниси қизиқки, бутун спектакл давомида бош ролни ёхуд асосий ролларни ижро этган актёрлар ёдда қолмаслиги мумкин. Бироқ худди ўша спектаклларда ушоқ рол ўйнаган Турдибек Содиқов ва у яратган мўъжазгина рол бир умр ёдингизда сақланиб қолади. Актёр оддийгина интермедия ижроси билан ҳам томошабин диққат-эътиборини "гирибони"дан хиппа бўғади, кичкинагина чиқиши орқали ижрони хотирамизга бир умрга татигулик тарзда "михлаб" қўяди. Бунинг сабаби нимада?

Биринчидан, актёр фаолиятидаги ижодий топқирлик омилининг жиддий аҳамияти хусусида тўхталиш зарур. Негадир Т.Содиқовнинг ана шу аснодаги устакорлигини миллий саҳна санъатимизнинг машҳур намояндаси Миршоҳид Мироқиловга қиёс қилгим келади. Фарқли томони шундаки, М.Мироқилов асосан свуратга эътибор берса, Т.Содиқов ҳам сурват, ҳам сийрат қамровида кенг кўламли ижодий изланишлар олиб боради.

Иккинчидан эса, сўз ва нутқ омилига Т.Содиқовчалик эътибор берадиган, уни ижронинг асосий ва етакчи узвий даражасига кўтара оладиган актёрни мен фақат ана шу санъаткорнинг ижодкор сифатидаги шахси, қиёфасида ҳис этдим.

Ва ниҳоят, учинчидан, Турдибек Содиқов ижодининг дастлабки палласиданоқ образга енгил-елпи, бачкана, сийқа тус берадиган "кўча"лардан узоқ юришга, ижодий меъёр ҳиссини доимо ёдда тутиб (айниқса, комик роллар ижросида), ҳар қандай, ҳатто ушоқ образга ҳам салобат ва салмоқ беришга эришиб келаётган санъаткорлардан бири саналади. Шу боис у яратган ҳар бир образ мазмунан бўлиқ, мантиқан теран — томошабинни узоқ мутаассир қилади, ўйлашга, мушоҳада юритишга ундайди.

Т.Содиқов 70-йиллардаги яхши ниятлар, эзгу аъмолларни қалбга жо этган бир гуруҳ юрагида ўти бор, истеъдодли ёшлар қаторида "Ёш гвардия" театри (ҳозирги Аброр Ҳидоятов номидаги ўзбек давлат драма театри) асосчилари номини олиб, улар билан биргаликдаги фидойи изланишлари орқали эл эътиборига тушган эди. Ҳозирги кунда эса Абдулла Қаҳҳор номидаги ўзбек давлат сатира театри ижодий жамоаси билан самарали ижодий фаолият юритмоқда.

Унинг ҳар иккала театрдаги салкам қирқ йиллик фаолияти, қолаверса, телерадио санъатидаги изланишлари самарасини таҳлил ва тадқиқ этиш иши узоқ давом этувчи мураккаб ижодий жараёнга айланиб кетиши аниқ. Шу боис, сўзни мухтасар қилиб кўнглимиздаги муҳим бир гапни айтиб олмоқчимиз. У биргина Ҳидоятхон образи билан ўзига "қўл билан тиклаб бўлмас ҳайкал" ўрнатди.

Ўз касбига содиқ, фидойи санъаткорнинг ижод йўли, изланишлар жараёни узоқ, мураккаб ва риёзатли даврни ўз ичига олади. Бинобарин, бугунги кунда ҳаёти ва ижодидаги муборак санани нишонлаётган, "усто" даражасига кўтарилган бетакрор санъаткоримиз Турдибек Содиқов ижодининг ҳал қилувчи, ҳаяжонли дамлари ҳали олдинда.

Фарҳод ФАЙЗИЕВ,
театршунос

ҚУВНОҚ КОМЕДИЯ

Вилоят театрларида

Садриддин Айний номидаги Бухоро вилоят мусиқали драма театрининг бош режиссёри, Ўзбекистон халқ артисти Убайдулла Бақоев мазкур театр саҳнасида "Ҳақ — рост", "Илоҳий висол", "Беш кунлик келин", "Ота дуоси", "Тавба", "Онамга келин бўласизми?", "Жафога вафо" каби спектаклларни муваффақиятли саҳналаштирди.

Яқинда санъаткор ёзувчи Музаффар Турсуновнинг "Ризқ берса-ю, тиш бермаса" номли асарини саҳналаштириб, комедия ихлосмандларини хурсанд этди. Комедиядаги бош рол — Жўра ака образини Саломиддин Атоев яратди. Текканга тош, тегмаганга кесак отувчи, ғийбат ва ҳасад гирдобида қолган жирканч шахс қиёфасини актёр маҳорат билан талқин этди. Полвон (актёр Анвар Мавлонов), Тракторчи (актёр Туроб Жумаев) ва Тошши қассоб (актёр Соли Наимов) образларини яратган актёрлар ҳам ўз ишларига жиддий ёндашганлар.

Жўра аканинг турмуш ўртоғи Ҳаловат образини яратган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Раъно Ҳошимова қаҳрамонини ҳалол меҳнат қилишга, тадбиркорлик билан шуғулланишга даъват этувчи муштипар аёл, айни чоғда, оиласи манфаатини ўйлаб, танбал эрига қўшилиб, қўшниларига тухмат қилишдан ҳам тоймайдиган мураккаб шахс сифатида талқин этган.

"Ризқ берса-ю, тиш бермаса" комедиясида совчиликка бориш, куёвни кузатиш, бешик тўйи каби халқ удумларининг намойиш этилиши спектаклга ўзига хос миллий руҳ бағишлаган. Рассом Қудрат Тошев ёрқин бўёқларда асар руҳига мос декорациялар яратган.

Асарда томошалар жараёнида бартараф этилиши мумкин бўлган жузъий камчиликлар ҳам йўқ эмас. Чунончи, Тракторчи ролини талқин этишда "Майсаранинг иши"даги Ҳидоятхон образига тақлид билиниб қолган...

Шунга қарамай, бу комедия ғоят қувноқ ва томошабинбоп асар сифатида театр репертуаридан муносиб ўрин олади, деб ўйлаймиз.

Абдужалил ХАЛИЛОВ

Маданий ҳаёт

БМТнинг Ривожланиш дастури гендер лойиҳаси шу йилнинг январ ойида "... Опа-сингил суҳбати ёхуд Аёл аёл наздида" китобига энг яхши мақола учун танлов эълон қилганди. Танловнинг мақсади гендер масалалари ҳақида ёзувчи-журналистларнинг ўзбекистонлик аёлларга бағишланган энг яхши мақолаларини китоб ҳолида чоп этиш, аҳолининг гендер борасидаги билимини ошириш, аёлларнинг жамиятдаги мавқеини мустаҳкамлашдан иборат.

Танлов натижаларига кўра 31 та муаллифнинг турли жанрдаги ишлари тўпламга киритилди.

Радиссон САС меҳмонхонасида ана шу китобнинг тақдимоти бўлди. Тадбирда сўзга чиққан БМТ Ривожланиш дастурининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий вакили ўринбосари Киоко Постилл, Республика Хотин-қизлар қўмитаси раиси ўринбосарлари Г.Маърупова ва Ф.Акбарова, БМТ Ривожланиш дастурининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси гендер масалалари бўйича мутахассиси К.Раҳимова, китоб муҳаррири А.Аминова танлов жараёни ва тўплам мазмуни ҳақида гапирдилар.

Тўпламга киритилган энг яхши мақолалар муаллифларига мукофотлар топширилди.

Кўргазма залларида

ИЖОДКОР НИГОҲИ

Ўзбекистон Бадиий академиясининг Марказий кўргазмалар залида бўлиб ўтган "Тасвирий санъат ҳафталиги" кунлари таниқли мўйқалам усталаридан бири очиқ ҳавода завқ ва илҳом билан сурат ишлаётган, кашта тикаётган, амалий санъат намуналарини ғурур ва ифтихор билан намойиш этаётган ёшларга қараб шундай деди:

— Биласизми, буларнинг ҳаммаси истиқлол туфайли. Санъат оламига бизнинг ортимиздан кириб келаётган истеъдодли ёшлар мутлақо бошқа бир шароитда — ижод ва тафаккур эркинлигида, мавзу ва талқинлар кўламининг чексизлигида меҳнат қилмоқдалар. Эътибор беринг, рассом ҳаётнинг оддий бир манзарасини тасвирламоқда: қиш, атроф оппоқ қор, тоғлар янада салобатли кўринади. Пастда устини юпқа муз қоплаган сой. Унинг қирғоқлари, афтидан баҳорги тошқинда бироз ювилган. Бир-иккита дарахт шохлари қайрилиб ётибди... Бир қарашда, ҳайратланарли жойи йўқ. Аммо уни ҳар бир ижодкор ўзича идрок этади, ўз дунёқараши, туйғуларидан келиб чиқиб тасвирлайди. Аввалгидек, ҳатто оддий тоғ манзарасини ҳам бирон бир нуқсонсиз тасвирлаш, сюжетга кўримсиз нарсаларни киритмаслик талаби йўқ. Бадиий ижодда ҳаёт ўзининг мукаммал ифодасини топиши керак. Биз бундай эркинликка, такрор айтаман, мустақиллик туфайли эришдик.

Дарҳақиқат, шундай. Бугун нафақат мамлакатимизнинг нуфузли кўргазма залларида, дунёнинг машҳур саройлари, музей ва санъат галереяларида ҳам ўзбекистонлик ижодкорлар — рассомлар, халқ ҳунармандчилиги вакиллари, кулоллар, дизайн усталари, ганчкор ва ёғоч ўймакорлиги моҳирлари, каштачи ва сўзаначилар, фотосуратчилар, гобеленчилар, яна бошқа соҳаларда ўз маҳоратларини намойиш этаётган истеъдодларнинг асарлари намойиш этилмоқда. Бадиий ижоднинг бу соҳалари бизда тараққиётнинг янги босқичига кўтарилди десак, муболаға бўлмайди.

Давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан қабул қилинган кадрлар тайёрлашнинг миллий дастури босқичма-босқич амалга оширилиши муносабати билан бадиий таълим жараёни янада мукаммаллашди. "Ўзбекистон маданияти ва санъати" форуми жамғармаси ташкил этилгач, тасвирий ва амалий санъатимиз ютуқларидан хорижий мамлакатлардаги санъатсеварлар ҳам баҳраманд бўла бошладилар. Мазкур жамғарма иқтидорли ёшларимизни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватламоқда. Президентимиз ташаббуси билан кўпгина ёшлар хорижий давлатлардаги Санъат академияларида ўз маҳоратларини ошириб қайтдилар. Улар бугун бир қатор Европа мамлакатларида, хусусан Италия, Франция, Англиядаги кўргазмаларда иштирок этмоқдалар.

Тасвирий санъат ёшларнинг ҳар томонлама етук шахс бўлиб камол топишида муҳим аҳамиятга эга. Халқ амалий санъатининг ривож топиши эса миллий ўзликни англаш, олис аждодлар қолдирган маънавий мерос билан фахрланиш ва улардан баҳраманд бўлиш имконини беради. Шу боис ҳамки, мустақиллик йилларида бадиий ижоднинг бу соҳалари бир маромда ривож топиб бормоқда. Ўтказилаётган турли кўргазмалар, таниқли рассомларнинг устахоналари ёшлар билан гавжум эканлиги фикримизнинг далилидир.

Тасвирий санъат ҳафталиги иштирокчиларининг ижод намуналари билан танишар эканман, бу ерда устоз ва шогирдларнинг қизиқарли баҳс-мунозараларига гувоҳ бўлдим. А.Хўжаев номидаги республика дизайн коллежи талабалари Муҳайё Турсунхўжаева ва Моҳинур Жўрақуловалар маҳорат билан тўқиётган гобеленда юртимиздаги бугунги мунаввар кунлар ўз ифодасини топган. Рассом Жаҳонгир Мирзо асарлари ўзининг оригинал ечими, кутилмаган хулосалари билан эътиборингизни тортади. Таниқли рассом Муҳаммадёр Тошмуродовнинг Шоҳимардон манзаралари томошабин қалбида она юртимизнинг гўзал ва улуғворлигидан фахрланиш туйғусини уйғотади.

Ҳафталик сўнгида унинг фаол иштирокчиларига, устоз-мураббийларга Бадиий академия ҳамда ҳомий ташкилотларнинг қимматбаҳо совғалари топширилди.

Машҳура ҲАМИДОВА

В.ГРАНКИН олган суратлар.

Мен раҳматли отам Назирхўжа эшондан Ёдгор бўлиб, у кишининг қирқи куни туғилган эканман. Шу боис отам билан боғлиқ ҳамма нарса мен учун жуда қадрли, азиз. Айниқса, отамнинг дўстларини кўрсам, худди ўзларини кўргандек бошим осмонга етади. Не бахтки, Чархий домла отамнинг ҳаммадраса дўстларидан бўлган эканлар.

Мавлоно Муқимий уй-музейидаги илк учрашувимиз ҳаётимдаги ёрқин саҳифаларни очиб берганди. Чархий домла отамни жуда узоқ таъриф қилдилар. Мен эса отамнинг сиймоларини кўз олдимга келтиришга уриниб, ҳаяжонланиб, завққа тўлиб ўтирардим.

БЕЗОВТАЛИККА БАРҲАМ БЕРГАН ТУШ

Ўша йиллари мен кундузи ишлаб, институтнинг кечки бўлимида ўқирдим. Шаҳарнинг Толзор маҳалласида уч нафар дўстларим билан ижарада яшардим. Ўртамизда борди-келди ўрнатилгач, Чархий домла мени ўз уйларида бирга яшашга қистай бошладилар. Гарчи устоз мени ўз фарзандлари қаторида кўриб, отамдек меҳр кўрсатсалар-да, мен уларнинг уйларида яшашдан тортинардим. Ноқулайлик туғдиришдан чўчиб, қаттиқ андиша қилардим. Ҳар хил баҳоналар топардим.

Кунларнинг бирида домла машина ёллаб келиб, енгил кўрпа-тўшагимгача юклаб, уйларига олиб кетдилар. Бу сафар қаршилик қилолмадим. Фарзандлари қаторида яшай бошладим. Орадан бир неча ойлар ўтди. Шу орада музей қоровули Сиддиқжон амакининг кўзлари касалланиб, қоровулликка ярамай қолдилар. Мен устоздан бир неча бор, Сиддиқжон амакининг ўрнига бориб ётсам, деб илтимос қилдим. Аммо, ўн саккиз ёшли навқирон йигит, ҳайҳотдек мадраса ҳужрасида ёлғиз ётасизми, деб унамадилар. Тортишув роса бир ҳафта давом этгач, менинг фойдамга ҳал бўлди.

Мен кўрпа-тўшагимни кўтариб, муборак "Мадрасаи Ҳазрат Соҳибзода"-га, яъни Мавлоно Муқимий уй-музейига кўчиб ўтдим. Кўчиб ўтдиму устоз осойишталикларини йўқотдилар.

Музейдалик пайтимда, айниқса кечқурунлари деярли ҳар соатда телефон қилардилар. Ниҳоятда безовта эдилар. Ҳатто у кишини тинчлантириш учун ўша маҳаллада ижарада яшовчи Набижон исмли чустлик ўртоғимни ҳам бир-икки кеча ҳамроҳликка чақиришга тўғри келди. Ниҳоят еттинчи кеча туш кўрдим. Тушимда мени кимдир чақирар эди. Туриб борсам, икки нуроний, оппоқ соқолли мўйсафид. Ҳар иккаласининг эгнида алак чопон, бирининг бошида салла, қўлида асо, иккинчиси эса ҳассасиз, бошига дўппи кийган. Улардан салла кийгани: "Кел, ўғлим, мен даданг бўламан, бу ерга сени кўргани келдик" дер эди.

Мен ҳам қучоқ очиб нуроний отахоннинг кўксига бош қўйдиму уйғониб кетдим. Не кўз билан қарайки, қўшни ҳужрада турибман. Аввалига мени қўрқув босди. Бироқ, ўша фариштанамо, юзларидан нур ёғилиб турган нуронийларни эслаб кўнглим равшан тортди. Шу пайт телефон жиринглади. Дастакни олдим, яна устоз Чархий домла эканлар.

Эртасига кўришаётиб беихтиёр устозга тушимни айтиб юбордим. Тушимни эшитиб, устоз ниҳоятда хурсанд бўлиб кетдилар. Қувончлари ичига сиғмай: "Бас, ўғлим, энди бугундан бошлаб мен сизни безовта қилмайман. Ўз жойингизни энди топибсиз. Отангизнинг, Муқимий бобонинг руҳлари шод бўлибди. Бундан буён бехавотир, ўша мен айтган қоидаларга амал қилиб ётаверинг" дедилар. Мен шундагина устознинг бир ҳафталик безовталик сабабларини тушундим. Илоҳий ишорат кутаётган эканлар...

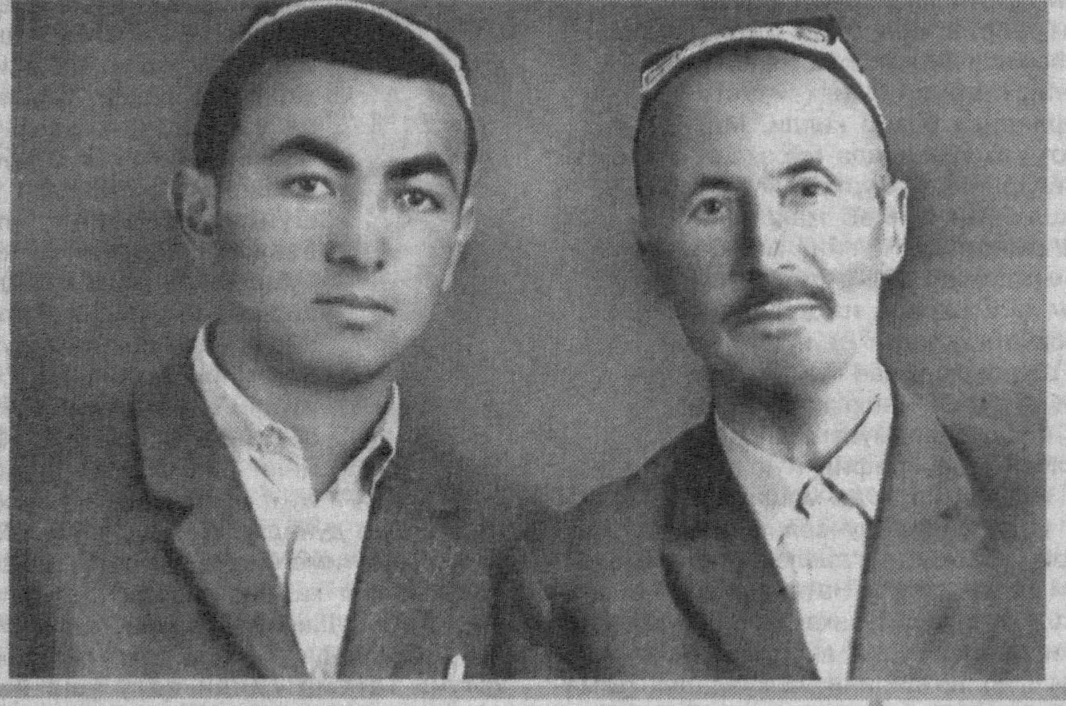

Тушундимки, шу тушни кўрмагунимча устознинг кўнгиллари барибир жойига тушмас экан...

Мен устоз билан умрларининг сўнгги кунларигача бирга бўлишга интилиб яшадим. Чунки мен эрта ўтиб кетган падарибузрукворим меҳрини, тарбиясини устоз Чархийдан олдим.

1968 йили туширилган ушбу сурат менга устоздан эсдалик бўлиб қолди.

Салимжон НАЗИРИЙ

ҲЕЧ НЕНИ СЕВМАДИМ ВАТАНДАН ОРТИҚ...

Газетамизнинг фаол тарғиботчиларидан бири шоир ва олим Рашидхон Шукуров қаламига мансуб "Дунёнинг умиди" шеърий тўплами назм мухлисларига манзур бўлди. "Жон қадар суймоққа Ватанинг бўлсин, Меҳрини туймоққа Ватанинг бўлсин, Хориганда азиз остонасига Бошингни қўймоққа Ватанинг бўлсин", деган ҳароратли сатрларда шоирнинг беғубор қалби, Ватанга бўлган чексиз муҳаббати шундоққина кўриниб турибди. Қуйида унинг ижодидан айрим намуналарни эътиборингизга ҳавола этамиз.

Рашидхон ШУКУРОВ

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Бу азиз бошимга солмагин ғурбат,
Ватандан айирма, толе, қил шафқат.
Ватан тупроғини кўзга суртай деб,
Ҳар кеч тушларимда йиғлайди Фурқат.

* * *

Хорижда кўп ажиб корларни кўрдим,
Хоруннинг давлати борларни кўрдим.
Симу зар ичинда нажот топмайин,
Ватан тупроғига зорларни кўрдим.

* * *

Юрагида Ватан, улуснинг дарди,
Кипригига қўнса йўлларнинг гарди.
Шу ҳикмат жо бўлса, имтиҳон айлаб,
Майдонда синалар йигитнинг марди.

* * *

Ўзингга ёлвориб қиларман нидо,
Ҳар бандинг бошига толе бер, Худо.
Умр бўстонида фасли гул чоғи
Булбулни чамандин қилмағил жудо.

* * *

Дунёнинг ҳикмати дилингда бўлсин,
Рустамнинг қуввати белингда бўлсин.
Фарзанд бўлиб шай тур эл хизматида,
Юракда не бўлса, тилингда бўлсин.

* * *

Минг шукр ҳаётда кўрмадик зорлик,
Аждодларим этди бу юртни тортиқ.
Умрни яшадим бахтга ёр бўлиб,
Ҳеч нени севмадим Ватандан ортиқ.

Дунё кенг...

ТИБЕТЧА УМРЗОҚЛИК

Узоқ умр кўриш қадимдан одамларнинг орзуси бўлиб келган. Ҳозир ҳам бунга интиладиганлар кўп. Айтишларича, фақат Тибетда икки минг йилдан бери умрзоқликни таъминлаш учун одам нима қилиши кераклиги миридан-сиригача ишлаб чиқилган система мавжуд экан.

Тибетнинг руҳоний етакчиларидан далай-лама Тенцзин Гятцонинг уқтиришича, киши доимо эҳтиёткор бўлиши керак: ўзи билан, ярадор бўлиб қолганда, заҳарланганда, қон йўқотганда қўлланадиган дориларни, кам миқдорда бўлса-да, олиб юриши лозим. Тибетча умрзоқлик системаси кишининг ўзига ножиддий муносабатини қоралайди.

Одам касалликни келтириб чиқарадиган сабабларнинг илдизини йўқотиши учун зарур бўлган ҳамма амални қилиши лозим. Мисол учун, агар ёмон иш қилиб қўйган бўлса, уни яхши амал билан ювиши керак. Акс ҳолда, виждон "қоннинг шамоллаши"-га йўлиқтиради. Душманларни эса "тинч усуллар" билан хотиржам қилиш таклиф этилади, чунки қасос иситмани кўтаради ва юракни тез уришга мажбур қилади. Қизлар, айниқса, ширин гапга, мақтовга ўч бўлмасликлари керак, бундай муомала ҳам юракнинг табиий ҳаракатини издан чиқаради. Шунингдек, манманлик ва мақтанчоқлик жигарнинг ҳолатини ёмонлаштираркан, оқибатда бош оғриғи, талоқнинг шамоллаши, ҳатто ошқозон фаолиятининг бузилиши рўй беради.

Хўш, узоқ умр кўриш учун тибетлик табиблар нималарни истеъмол қилишни маслаҳат беради?

Тибет табобати асосида фаолият кўрсатадиган "Мен Тцее Ханг" шифохонасининг бош врачи Локхан Томупнинг айтишича, бунинг учун аллақандай камёб гиёҳлару масалликлар шарт эмас. Бунда, асосан, фаслларни назарда тутиб, тўғри овқатланилса кифоя. Мисол учун, қишда совуқдан одамнинг териси нафас ололмайди, агар бундай пайтда кам овқатланилса, дармон қуриши мумкин. Шунинг учун, бу фаслда гўштли овқатлар истеъмол қилган маъқул. Кўкламда эса қуёш киши организмидан қувватни ўғирлайди, шунинг учун кўпроқ ширинлик ва вино ичиш лозим бўлади.

Одамлар кўпинча ёзда қазо қилишади, бунинг сабаби — қуёш нури остида организмда сафро йиғилади. Ундан қутилиш учун ҳам ширинликларни ва тузланган маҳсулотларни кўпроқ истеъмол қилган маъқул.

Музлатилмаган товуқ гўшти билан озиқланиш узоқ умр кўришнинг гарови, дейиш мумкин.

Тибет табобатида уйқуга ўта жиддий эътибор билан қаралади. Оқшом — уйқу маҳали, оқшомги уйқуни олмаган киши ўз умрини қисқартиради, дейишади тибетлик табиблар. Улар "бирор-бир касали" бор (кимни бирор-бир касали йўқ, дея оламиз) кишига ҳар куни тушликдан сўнг икки соат ухлаб олишни таклиф қилишади. Узоқ умр кўришни хоҳлаган киши учун энг қулай яшаш жойи "тупроғи тоза, чиройли тоғли жойлар".

Шунингдек, тибетлик табиблар тилла тақинчоқлар тақиб юришни маслаҳат беришади. Тилла, уларнинг фикрича, "умрни узайтиради ва қонни тозалаб туради".

Катмандудаги тибет шифохонаси бош врачи Тцеринг Лэнг кимёвий таркибли дориларни умуман ичмасликни маслаҳат беради. Бундай малҳамларни қанча кўп истеъмол қилсангиз, ўзингизга шунча тез гўр қазиган бўласиз, дейди у. Т.Лэнг табиий гиёҳларга урғу беради, ўзининг шифобахш хусусиятини йўқотмаган тарзда қуритилган гиёҳлар қайнатмаси умрни узайтирадиган ишончли воситалардан, деб ҳисоблайди. "Агар киши узоқ умр кўришни хоҳласа-ю, бироқ зарур нарсаларга пули бўлмаса, у май ойида терилган гиёҳларнинг қайнатмасини ичиб туришни унутмаслиги лозим, чунки бунинг нафи жуда катта. Ўтган асрларда одамлар йўнғичқа (беда), сабир ўт, ҳатто қариқиздан даво топишган. Умуман айтганда, — дейди табиб, — узоқ умр кўриш — бу кишининг яшаш тарзи; врачнинг кўрсатмаси бўйича дори-дармон ичиб даволаниш бошқа масала. Агар сиз "узоқ умр кўриш қоидаси"да кўрсатилган кўрсатмаларга амал қилсангиз, яъни феъл-атворингизда, овқатланишингизда, яшаш тарзингиз ва жойингизда айтилганларни бажарсангиз, бир аср яшашингизга биз кафиллик берамиз", дейди Т.Лэнг.

Хулоса шуки, юз йил яшашни хоҳлайдиган одам доим ўзи билан энг зарур дори-дармонни олиб юриши, мақтовлардан қочиши, душманларидан қасос олишга уринмаслиги, тоғли жойда яшаши ва йўнғичқа қайнатмаси ичиб туриши керак экан. Бир қарашда осондай туюлади, бироқ умр деган мураккаб жараёнда шу оддий шартларга қай биримиз амал қила оламиз?

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси **Ҳабибулла Саид ҒАНИ** вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва дўст-биродарларига чуқур таъзия изҳор этади.

ҚАРСАК НЕГА ЧАЛИНАДИ?

Инсоният қарсак чалишга қачон ўрганганлиги маълум эмас. Маълуми шуки, одам ҳаётда, кундалик турмушда ёки бирор бир тадбирда бирон воқеадан ижобий маънода таъсирланса, кўнгли беихтиёр ёришиб кетса, қарсак чалиб юборади. Шу маънода қарсак — баҳо, эътироф, тан бериш, қойил қолиш ифодаси бўлиб, бордию оддий чапаквозлик узоқ давом этадиган гулдурос олқишларга айланиб кетса ҳам ёмон жойи йўқ.

Мулоҳаза

Шўро замонида шу бечора қарсак ҳам белини маҳкам боғлаб, мафкура манфаатларига сидқидилдан хизмат қилган. У даврда қарсак — кўпчиликнинг овози мақомида умумхалқ фикри ва хайрихоҳлигини ифодалаган. Одамлар зўр бериб қарсак чаляптиларми, демак, ҳамма иш жойида. Яшасин қарсак, яшасин олқиш. Бирор бир тадбирнинг қандай ўтганлиги қарсакларнинг жаранги ва давомийлиги билан белгиланар ва бу ҳол ҳамманинг фикри-зикрига сингиб кетган эди. Қарсак қачон бошланиши, қаерда бошланиши ва бу муҳим ишни ким бошлаб бериши аввалдан келишиб қўйилар эди. Шу тариқа қарсак ўз замиридаги самимиятдан, холис эътирофдан маҳрум этилган эди.

Театр мисолида айтадиган бўлсак, қарсаклар томошабин ҳайратининг акс-садоси эканлиги сир эмас. Томоша залида ўтириб янги бир спектаклни кўрар эканмиз, актёрлар маҳоратига қойил қолганимизда, қаҳрамонларнинг сўзлари, хатти-ҳаракатлари ёки бошқа бир ҳолатлар туфайли кафтларимиз жуфтлашади. Бу энди янги гап эмас. Фақат, томоша залида янграётган қарсаклар ҳамиша ҳам маҳорат ёки актёрга ҳурмат этирофими?

Яқинда нуфузли театрларимиздан бирида намойиш этилаётган бир спектаклни бориб кўрдим. Асарнинг бадиий савияси тўғрисида гапирмоқчи эмасман, бу — театршуносларнинг иши. Мени ўйлантираётган ва ушбу сатрларни қоғозга туширишга сабаб бўлган нарса — томошабинларимизнинг савияси, уларнинг томоша залидаги маданияти. Кўпчилик қарсак қачон ва нима сабабдан чалинишини билмайди шекилли, саҳнадаги воқеалар қай йўсинда бормасин, истаган пайтида қарсаквозликни бошлаб юборади ва унга, албатта, бошқалар ҳам қўшилади.

Масалан... Эркак минг бир изтироб, минг андиша билан кўнглида борини, ички ҳиссиётини ифода қилиш учун аёлнинг билагидан ушлайди... Икки инсон ўртасидаги бу нозик, бокира ҳолатнинг бевосита гувоҳига айланган айрим томошабинлар эса... чапак чалишади, унга қўшилган яна кимлардир ҳуштакбозликни авжига чиқаришади.

Ёки... Актрисанинг кўзидан ростакамига ёш чиқади... Унинг юраги ҳаяжон билан тўлган, қалби безовта. Томошабин шу ҳолатта ҳам қарсак чалади.

"...Мен касал ётган синглисининг тепасида туриб тавба-тазарру қилган қизимга қандай қилиб эртага сен фоҳишалик қиласан деб кўчага чиқараман..."

"О, зўр гап бўлди!" дея актёрнинг кейинги гаплари гулдурос қарсаклар остига кўмилиб кетади. Шўрлик отанинг бу аянчли иқрори — драматург ва актёр маҳорат билан ифодалаб бераётган психологик ҳолатнинг маъно-моҳиятига етмаган томошабиннинг енгил-елпи чапагига мутлақо муҳтож эмас. Бу ерда чапак эмас, фикр керак, ота нега энди шу ҳолатга тушиб қолганлиги сабабларини англашга уриниш лозим. Сиз яхшиси сукут сақланг, асар қаҳрамонининг юрагини тингланг, бу иқрор ортида ҳаётнинг нечоғли шафқатсиз ҳақиқати ётганлигини тушунинг. Бевақт чалинган қарсак бевақт қичқирган хўрознинг ёқимсиз ва хосиятсиз овозини эслатади. Аксарият ҳолларда томошабиннинг бу енгилтаклиги санъаткорни чалғитади.

Европада ақл ҳукмдори деб эътироф этилган Алберт Камю: "Нега одамлар менга қарсак чалишди, шунчалик бемаъни гап айтдимми?" дея ўзига ўзи савол берган экан. Албатта, бундай шижоатга ҳамма ҳам қодир эмас. Аммо ҳоҳ саҳнада бўлсин, ҳоҳ бошқа жойда бўлсин, қарсаклар нега янграётгани ҳақида бироз ўйлаб кўришимиз ҳам фойдадан холи эмасга ўхшайди.

Мен томоша қилган спектакл пайти қулоғимга чалинган ва кўпларнинг асабига теккан ҳудабеҳуда чапаклар буюк Чаплин ифодалаган ношуд қаҳрамонлардан бирининг аянчли ва кулгили ҳолатини эслатди.

И. АБДУРАЗЗОҚОВА

Ёднома

Миллий адабиётимиз хазинасига муносиб ҳисса қўшган беназир инсон, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўлмас Умарбеков ажойиб асарлари билан китобхонлар қалбидан жой олган адибдир. Бизлар Ўлмас Умарбеков билан дорилфунунда бирга сабоқ олиш бахтига муяссар бўлганмиз.

ШОШМА, ҚУЁШ...

...1951 йил, 1 сентябр. Ўрта Осиё давлат университетига қабул қилинган талабаларнинг қувончи чексиз. Дарсга ҳали қўнғироқ чалингани йўқ. Гуруҳимиздагилар кириш имтиҳонлари пайтида бирбирларини таниб олишган. Фақат мени ҳеч ким танимайди. Негаки, олтин медалли бўлганим учун ҳужжатларимни топшириб ўқиш бошланиши олдидангина етиб келгандим. Ёнимга қадди-қомати келишган, кўринишдан анча вазмин йигит келиб:

— Ўтирсам майлими, — деб сўради.

— Хоҳишингиз, дедим — ийманиброқ.

У исмимни сўради ва ўзининг исми Ўлмас эканлигини айтди. Хуллас, биз танишиб олдик. Сўнгра Ўлмас мени қизлар билан таништирди. Улар беш нафар тошкентлик, ўзларига оро берган қизлар эди. Менинг бошқа шаҳардан келганим эса шундоққина кўзга ташланиб турарди.

Бир ой ўтар-ўтмас пахта теримига борадиган бўлдик. Биз — филология факултети талабаларини Боёвут чўлларига, кейин эса Бўкага жўнатишди. Овқатимиз — макарон шўрва, қора нон, оқ қанд ёки шакар... Ўшанда ҳамма курсдошларим бир-бир синовдан ўтган. Ўлмас ҳамма қатори менга ҳам кўп раҳмдиллик қиларди. Унинг бу табиати ўзига жуда ярашарди. Ҳаммамиз уни ҳурмат қилардик.

50-йилларда талабаларнинг ўқиши ва яшаши учун дурустроқ шарт-шароит яратилмаган эди. Ётоқхонамизда кароватлар уч қаватдан қўйилган. Овқат қилиш у ёқда турсин, чой қайнатиш ҳам минг машаққат. Ошхона йўқлигидан кафе ёки кўча ошхоналарига бориб тамадди қилардик.

Журналистика бўлимида мутахассислик бўйича олий маълумотли ўқитувчилар етишмасди. Шу боис касбимизга оид фанлар кўпроқ рус тилида бўларди. Курсдошларим ичида дарсларни пухта ўзлаштириши, ақл-заковати, илмга тиришқоқлиги ва ташкилотчилиги билан Ўлмас Умарбеков алоҳида ажралиб турарди. Мен ҳам факултет жамоат ишларида фаол қатнашардим.

Ўша йиллари рус филологияси факултетида ўқиётган Зуҳрахон билан танишдим. Ташкилотчи, аълочилардан эди у. Ўлмасга турмушга чиққанидан сўнг у билан опа-сингилдай бўлиб қолдик. 4 курсда турмушга чиқдим, фарзандлик бўлдим. Ўқиш тугаб, давлат имтиҳонлари бошланди.

Имтиҳонга боламни кўтариб боришга мажбур бўлдим. Ўлмас қўлимдан чақалоқни олиб қараб турди. Имтиҳонни топширгач, боламга илҳақ бўлиб, коридорга чиқсам, гўдакка тикилиб ўтирган экан.

— Қизингиз ёқимтой, ювошгина экан, йиғламади ҳам — деди, у боламни қўлимга тутқазиб. Унга миннатдорлик билдирдим.

60-70-йилларда Ўлмас билан журналистларнинг қурултойлари, ёзувчилар анжуманларида учрашиб турардик. У ўзининг кўплаб ҳикоялари, "Ёз ёмғири", "Одам бўлиш қийин", "Фотима ва Зуҳра" сингари қисса ва романлари билан китобхонлар ҳурматини қозониб, кўпчиликнинг назарига тушди. Драматургия жанрида эса катта довруқ қозонди. "Суд" психологик драмаси Фарғона водийсининг кўҳна санъат даргоҳи — Ҳамза номидаги Қўқон драма театрида илк бор саҳна юзини кўрди. 1971 йилда у яқин дўстлари билан Қўқон театрига келиб мени суриштирибди. 1970 йилнинг декабр ойида турмуш ўртоғим тўсатдан вафот этганди. Буни эшитган Ўлмас таъзия билдиргани уйимизга келди. Бир-икки соат ўтириб мендан ҳол-аҳвол сўради. Турмуш ўртоғим билан яхши таниш бўлиб қолгани ҳақида ҳамроҳларига гапириб берди. Кўнглимга таскин берадиган гапларни айтиб, самимий дўстлигини яна бир бор изҳор қилди. Болаларни Тошкентга олиб боришимни тайинлаб, тинмай ижод қилишим зарурлиги ҳақида маслаҳат берди.

70-йиллари республика матбуотида бадиий ва санъат асарларига доир тақризларим нашр этила бошлади. Театрда намойиш қилинган "Суд" драмасини 2-3 бор томоша қилганимдан сўнг, у ҳақда ҳам мақола ёздим. Пиеса ўзига хос композицион янгиликлар асосида яратилган бўлиб, чуқур ҳаётий кечинмалар, психологик таҳлили билан ажралиб турарди. Асар ғоявий, ахлоқий жиҳатдан кучли драматик асар сифатида тилга тушди. Истеъдодли ёш режиссёр Жавлон Тошхўжаев драма ғоясини томошабинга тўла етказиш, суд жараёнини ишонарли кўрсатиш ва қаҳрамонлар ички дунёсини тўлақонли очиб беришга муваффақ бўлган эди. Бу ҳақдаги тақризим "Ўзбекистон маданияти"нинг 1972 йил 10 март сонида нашр этилди.

Ёзнинг айни чилласи... Болаларимни олиб Тошкентга боргандим. Ўғлим Рустамжоннинг қўлидан ушлаганча кўчадан ўтаётсам, цирк биносига яқин жойда янги "Волга" машинаси тўхтади. Ўлмас машинадан тушиб, биз билан кўришди. Ўғилчам билан мени қўярда-қўймай уйига олиб борди. Бизни Зуҳрахон кутиб олдилар.

— Исминг нима болакай? — сўради Зуҳрахон ўғлимни бағрига босаркан.

— Рустам, — деди у бу яхши одамларни биринчи бор кўрганидан хурсанд бўлиб.

— Рустамжоннинг раҳматли адаси кўп яхши инсон эди-да, булар ҳақида сенга гапириб берардим, эсингдами?

— Ҳа, эсимда... Коммуна опа Ўлмас ака сизни жуда ҳурмат қиладилар, — деди Зуҳрахон.

Ўша куни мириқиб суҳбатлашдик. Ўлмас ўғлимга расмли албомлар совға қилди. 1974 йилдан бошлаб редакциядан ташқари Қўқон театрида адабий эмакдош бўлиб ишладим. Маданият вазирлиги қошидаги репертуар ҳайъатига келиб пиесаларни ўқиб чиққач, театр шароитига тўғри келадиганларини олиб кетиб режиссёрга кўрсатардим. Комил Яшин, Ҳайитмат Расул, Ўткир Ҳошимов, Ёнгин Мирзо каби ўнлаб драматургларнинг саҳна асарларини, қардош халқлар адабиётидан қилинган таржима пиесаларини шу тариқа саҳналаштирган эдик.

1977 йили ўртанча қизим ТошМИга ўқишга кирди. Уни кўргани борганда Маданият вазирлигида ҳам бўлардим. Бир куни қизим иккимиз ўша ерда Ўлмасни учратиб қолдик. У хотинига қўнғироқ қилиб, бизни Зуҳрахон билан гаплаштирди. Бу сафар ҳам бизни уйига олиб кетди. Насибахонни кўриб яқинларини кўргандек хурсанд бўлишди ва менга қизим шу ерда яшаб, ўқиши учун шароит борлигини айтишди. ТошМИ уйларидан узоқ эмасди. Қизим ийманиб хижолат бўлди, шекилли, келиб туришини айтди. Кўнглимиз тоғдек кўтарилди. Миннатдорликдан тилимизга дурустроқ сўз келмади.

Ўша куни Ўлмас илтимосимга биноан "Шошма қуёш" деб номланган драматик қиссасини кўрсатди. Пиесани олиб кетдим. Асар санъаткорларга маъқул бўлди ва 1978 йилнинг кузида саҳна юзини кўрди. Ушбу асар кейинчалик Миллий академик театримизда ҳам саҳналаштирилганда бориб томоша қилдим. Драматик қисса ҳар икки театр репертуарининг энг яхши спектаклларидан бири бўлиб қолганди.

1993 йил май ойида 60 ёшга тўлишим муносабати билан Қўқонга таклиф қилгани уйларига борганимда уларни учратолмай танишларимдан суриштирдим. Улар Ўлмаснинг оғир хасталик туфайли Москвада даволанаётганини айтишди... Минг афсус, шундай олижаноб инсон, серқирра истеъдод соҳибига узоқ умр кўриш насиб этмади...

Биз энди қадрдон дўстимиз билан унинг саҳнадаги ва жилд-жилд китоблари саҳифаларидаги қаҳрамонлари орқали тез-тез учрашиб турамиз. Кўнгилга бир нарса таскин беради: Ўлмас мухлислари беҳад кўп ёзувчилардан эди. Шунинг учун ҳам унинг хотираси қалбимиздан сира ўчмайди.

"Шошма қуёш"ни такрор-такрор мутолаа қиламан. Пиеса қаҳрамонининг ўтинчи Ўлмаснинг қалб армонлари бўлиб, бутун борлиғимни титратади: "Умр ўтиб боряпти... Ҳар куни кечқурун ботаётган қуёшга қараб уни тўхтатгим келади. Шошма қуёш, яна бироз нурингни сочиб тур. Ишларимни тугатиб олай..."

Коммуна ОЛИМОВА

Қўқон шаҳри.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: "ШАРҚ" НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
ҲОМИЙ: "МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ" АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, котибият — 136-56-50
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 133-49-93 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 136-58-55
Санъат бўлими: 136-56-48 Назм ва наср бўлими: 136-58-55

Бош муҳаррир Аҳмаджон МЕЛИБОЕВ

Таҳририятга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.
Навбатчи муҳаррир — Рустам МУСУРМОН
Саҳифаловчи — Байрамали МУҚИМОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босишга топшириш вақти — 20.00. Босишга топширилди — 21.30.

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 058-рақам билан рўйхатга олинган. А — 4776. Буюртма Г — 448. Ҳажми — 5 босма табоқ. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ. СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН